

TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT

ZSEBKÖNYVE

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT ZSEBKÖNYVE

233/7/L2019

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

1851

16

KIADJA:

A TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT

ORSZÁGOS INTÉZŐ BIZOTTSÁGA

1970

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

ÖSSZEÁLLITOTTA:

PÁPA MIKLÓS Dr.

a Társadalmi Erdel Szolgálat
Országos Intéző Bizottság
tagja

A borítólap

Szegvári Gusztáv felvétele

13.12.2019 17:52:09 20043290
ARATVYVA

1851

1866

TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT

ORSZÁGOS INTÉZŐ BIZOTTSÁG

Számgép sokszorosító üzeme
Fv.: Magyarszéky Béla Tsz: 700563

TARTALOM

Oldal

Köszöntő	5
A Társadalmi Erdői Szolgálat története (Pápa Miklós dr.)	7
A Társadalmi Erdői Szolgálat működési szabályzata (Magyarszéky Béla)	10
A Szolgálat tagjainak büntetőjogi védelme (Hivatalos átirat)	15
Az erdészek nevében (Kiss Frigyes)	16
Az erdőtörvény (Pápa Miklós dr.)	17
Erdői Tűzrendészet (Pápa Miklós dr.)	22
Erdőtűzek egykor és most (Pápa Miklós dr.)	25
Az erdők társadalmi védelméről (Pápa Miklós dr.)	30
Esztétika az erdőgazdaságban (Keresztesi Béla)	32
Az erdők közjóléti szerepe (dr. Tóth Sándor)	36
A virágszedés erkölcstana (dr. Boros Ádám)	40
Gombagyűjtők ellenőrzése (Pápa Miklós dr.)	42
A TESZ szerepe a vadállomány védelmében (Beregszászi György)	44
A műemlékvédelmi rendelet (dr. Barcza Géza)	46
A Szolgálat új ágai (Pápa Miklós dr.)	50
A Szolgálat további célkitűzései (Pápa Miklós dr.)	55

Köszöntő

(1967. május 22-án, a Társadalmi Erdei Szolgálat tiszteletű tagjainak, a Szépirodalmi Akadémiának elhangzott beszéd)

Baráti szeretettel köszöntjük a mozgalmunkban résztvevő turistatársaságokat! Munkájukat kívánjuk segíteni azzal, hogy könyvecskéinkben összegyűjtöttük a szükséges tudnivalókat. Mindazt, amit az eltelt több mint fél évtized alatt jónak és hasznosnak mutatkozott a gyakorlatban. Amit elmondunk, lényegében már nem új: elhangzott tanfolyamainkon vagy a TESz-találkozásokon; vagy megjelent a turistalapokban és egyebütt. De hasznosnak véltük mindezt összegyűjteni, teljessíteni, kiegészíteni és az egészet mozgalmunk lelkes híveinek a rendelkezésére bocsátani. A könyvecske segít, tájékoztat és felvilágosít ily módon, de egyben bizonyító erővel is bír esetleges helyszíni viták esetén.

Már működő tagjainkon kívül gondolkunk kellett azokra is, akiket ezután szeretnénk megnyerni. Ugy gondoljuk, hogy ez a kis gyűjteményünk propaganda erővel is bír. Fő munkaterületünket az erdőt nemcsak mint fatermelő üzemet, de mint esztétikai értéket is bemutatjuk, közjóléti szerepét is klemeljük. Mindezzel még értékesebbé válik, még inkább a magunkénak érezhetjük, védelmének biztosítása még fontosabb feladatunkká válik.

Bemutatjuk mozgalmunk új hajtásait, a Társadalmi Erdei Szolgálat új ágait is. És azokat is, amelyeket a közeljövőben szeretnénk majd megvalósítani. Tettük ezt azért is, mert a fejlődés ma már sokoldalú lehetőséget nyújt s mód van arra, hogy mindenki a kedvére való területen tevékenykedjék. Az erdővédelem mellett különösen a műemlékvédelem az, ahol szintén sokak segítségére van szükség.

Hogy milyen nagyméretű ma már a társadalmi segítőkészség, bizonyítja a szervezetünkön kívül álló, és ugyancsak a turisták által kezdeményezett, egyre fejlődő rokonmozgalmak is. (Barlangi mentőszolgálat, Hegyi mentőszolgálat, Vízrendészeti szolgálat, Horgászok vízvédelmi szolgálata.)

A Társadalmi Erdei Szolgálat jelentőségét mutatja, hogy külföldön a szomszédos Csehszlovákiában is felfigyeltek rá és két lap is foglalkozott vele.

Kívánjuk mindenkinek, régi és új tagjainknak egyaránt, hogy használja eredményesen ezt a könyvecskét, melynek anyagát sok szeretettel gyűjtöttük össze. És továbbra is támogassák ezt a szép mozgalmat, melynek minden ága mögött a természetjáró társadalom határtalan áldozatkészsége áll, s ez tevékenységünket a legszebb szocialista mozgalmak színvonalára emeli. Biztosan elérkezik az az idő, midőn mindezek, a TESz ágai és a rokon-szervezetek, egy hatalmas mozgalommá kovácsolódnak össze.

1970. tavaszán

A Társadalmi Erdei Szolgálat
Országos Intéző Bizottsága

1967. OKTÓBER BUDAPESTI
VÖRÖS METEOR S.K.

A Társadalmi Erdei Szolgálat története

(1967. október 22-én, a Társadalmi Erdei Szolgálat budapesti találkozóján, a Ságvári turistaháznál elhangzott ünnepi beszéd.)

Az emléktábla, mely a Ságvári-turistaház homlokzatán diszlik, két eseményt örökít meg. Az egyik a nevezetes erdész-vadász-turista találkozó, mely 1961. szeptemberében volt itt; a másik a Társadalmi Erdei Szolgálat megindulása, 1962. júliusában.

A két esemény szorosan kapcsolódik, amint erre a tábla szövege is utal. A meleg hangulatu baráti találkozón hangzott el ugyanis a Pilisi Erdőgazdaság akkori igazgatójának, Végvári Jenőnek emlékezetes felhívása: Vegyenek részt a természetbarátok is az erdők védelmében.

Nem lettünk volna igazi természetbarátok, ha felhívását süket fülekkel fogadjuk! És amikor a következő nyár elején Köveskúti György, a Budai Erdészeti erdőmérnöke konkrét kérészé formálta a javaslatot, néhány héten belül már kezdetét is vette a mozgalom a fővárosi erdőkben. A hármas találkozó rendezőjéhez, a Budapesti Vörös Meteor SK Természetbarát szakosztályához érkezett a kérelem, s a szakosztály vezetőségi tagja, Pápa Miklós dr. vállalta megszervezését.

Érthető, hogy a javaslat visszhangra talált a turistaszívekben. Érthető, mert legszebb túratérületünk mindig és mindenütt az erdő. Az erdők szeretetéből pedig önként fakad, hogy épségét-szépségét megőrizni is szeretnénk. Ez a szükségesség pedig fennáll. Erről mindenki meggyőződhetett már eddig is.

Egy ilyen elgondolás, hogy az erdők csendjét és szépségét nem csak élvezni, de azokat megvédeni is törekedjünk, már régóta él a turista köztudatban. Lapozzunk vissza néhány évtizedet a hazai turista-történelem lapjain. 1935-ig kell visszamennünk, amikor az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. IV. törvénycikk megjelent. Ennek van egy utólag kiharcolt záradéka, a 312 §, az ugynevezett turistaszakasz. Ez elrendeli, hogy az erdőterületeken a turisták által használt utvonalakokat törzskönyvezni kell s azokat csak a Földművelésügyi Minisztérium közbenjöttével, előzetes féléves felmondással lehet esetleg elzárni. Ugyanennek a szakasznak a záradéka a következőképpen hangzik:

"A földművelésügyi miniszter, a belügyminiszterrel egyetértve, az érdekelt tulajdonosok és szervezetek meghallgatása után rendelettel állapítja meg, hogy a turistaság szervezete és annak közgei mennyiben működhetnek közre a jelen §-ban megjelölt helyeken és utakon a rend fenntartásában."

A turistaórság megalapítása tehát több évtizedes elképzelése már a turistatársadalomnak. De ez a gondolat csak gondolat maradt, nem vált életté, valósággá. Pedig szükségességét az akkori turisták épp olyan komolyan érezték, mint mi, ma.

Történtek is megvalósítására kisebb kísérletek. Az akkori turista szövetség az Encián turistákra bízta az általa kibérelt Hegyestetető és környéke kezelését. Az enciánok itt egy turista mintaterületet létesítettek és ott bizonyos foku őrzésről is gondoskodtak. Az is szokásos volt, hogy turistavonatok indítása alkalmából a rendezők egy-egy meghatározott útvonalon felügyeletet gyakoroltak. Egy ilyen ellenőrzésről szóló beszámoló meg is jelent az egyik turistalapban; szerzője Blasovszky Miklós.

A vezetők vizsgáztatása rendszeresen folyt a háború előtti években is, s a vizsgázott vezetőknek - akiknek a száma 150-200 fő körül volt - külön testülete alakult. A Szövetségi Túravezetők Testülete 1937. október 18-i ülésén megvitatta a testület ügyrendjét, melyben a turistabiztosi és turistaórsági intézmény létrehozása is szerepelt.

A Magyar Turista Élet c. lap természetvédelmi rovatában, 1938. szeptemberében két ízben is utal a turistaórság szükségességére és javaslatot tesz feladatkörének kialakításával kapcsolatban.

De visszamehetünk még tovább is, 1930-ig, midőn "Az elzárt területek" c. cikkben ezt olvashatjuk: "A turisták fegyelmezésére csak a turisták alkalmasak, a kirándulás címén történt visszaéléseket, az egyesek közveszélyes kihágásait, csendőrök, rendőrök egyedül sohasem fogják tudni megakadályozni, már csak létszámuk csekélysége miatt sem..."

Mindezek az őszinte és lelkes kezdeményezések azonban eredménytelenek maradtak. Nem tudtak állandósulni, rendszeressé válni, nem tudtak kiszélesedni sem térben, sem időben. Eredménytelenek maradtak, mert nem volt visszhangjuk. A turistatársadalom szokott önzetlenségével felajánlotta, de a másik fél, az erdőtulajdonosok társadalma nem igényelte, nem éltek vele. Enélkül pedig ez a szép elképzelés nem válhatott életté, gyakorlattá.

A nagy társadalmi átalakulásra volt szükség e téren is, mely ezt a különállást megváltoztatta, s az erdőt járó három társadalmat: az erdészeket, vadászokat és a természetbarátokat közelebb hozta egymáshoz s hova-tovább egy baráti közösségé kovácsolja majd. Az egymásra találásnak ebből a baráti szelleméből és az egymás iránti bizalomból fakadt, hogy most maguk az erdész szakemberek kérték ennek a megvalósítását. S most már, hogy ismerjük a történeti előzményeket is és tudjuk, hogy ez a szép terv, a békés együttműködésnek ez a haladó elgondolása, milyen régóta szunnyad már - megvalósulásra várva - a turistalelkekben, megérthetjük, hogy a hívó szó azonnal követőkre talált.

Az előzményekhez vegyük még hozzá, hogy 1958. júliusában "Természetjáró ellenőrök" címen figyelemreméltó cikk jelent meg a Természetjárásban, Forgács Géza tollából. Írásában már nemcsak egy ilyen szolgálat szükségességét, de a követendő alapelveket is helyesen meghatározza.

És 1962. július 2-án vasárnap reggel, Spirk Tibor aranyjelvényes túravezetővel az élén felsorakozott az első járőr a Budai Erdészeti udvarán. Hadd soroljuk fel ennek a lelkes, új utat törő csoportnak a

tagjait is: Kohatek Mihályné, László István, Polonkai Lajosné, Spirk Tiborné és Szőlgyémi Tamás. Valamennyien Meteor turisták. A budapesti Vörös Meteoroknak elévülhetetlen érdeme, hogy az első hívó szóra felsorakoztatta tagjait az erdők védelmére. És csakhamar egy második, majd egy harmadik rajt is kilobcsátott magából. Így 1962. őszén már jelentős méretű társadalmi örködés folyt a fővárosi erdők területén.

Ezzel kezdetét vette a Társadalmi Erdel Szolgálat, a legszzebb szocialista mozgalmak egyike.

A budapesti akcióba gyorsan és eredményesen bekapcsolódott a Fejér megyei Vörös Meteor. 1962. november 24-én, a helyi erdész-vadász-turista találkozón Pápa Miklós dr. javaslatára elhatározták csatlakozásukat. Varró Gusztáv fáradhatatlan munkássága nyomán csakhamar elkészült a működési szabályzat, a jelvénytervek, az igazolvány és 1963. május 19-én Fejér megyében is megtartották az első szolgálatot.

A Vörös Meteorotól a Budapesti Természetbarát Szövetség vette át a feladatot; majd megalakult a mindinkább szélesedő és a Főváros határán már messze túl terjedő mozgalom irányítására Magyarszékyl Béla vezetésével a Társadalmi Erdel Szolgálat Országos Intéző Bizottsága.

A mozgalom pedig egyre szélesedik, s ma már az erdők védelmén kívül több más feladattal is foglalkozik, amelyekről zsebkönyvünk más helyén számolunk be.

A Társadalmi Erdei Szolgálat működési szabályzata

A Magyar Természetbarát Szövetség, az erdészeti főhatóság vezetésével karöltve, az erdők fokozottabb védelme érdekében, társadalmi erdei szolgálatot szervezett.

A Társadalmi Erdei Szolgálat (a továbbiakban: Szolgálat) célja:

Az erdészeti és rendészeti közgeknek hathatós támogatást nyújtani az erdők állagának, valamint a természetjáró-, erdészeti-, és vadászati létesítmények védelmében.

A Szolgálat tagjai:

Mindazok a minősített túravezetők, akik egyetértenek a Szolgálat célkitűzéseivel, társadalmi munkaként vállalják az ezzel járó kötelezettségeket és akiket a területi Természetbarát Szövetség a Szolgálat ellátására javasol.

A Szolgálat tagjai – bár nem hatósági közegek – feladatuk ellátása közben a BTK. 155 §-a szerint mint "közfeladatot ellátó polgári örök" a hivatalos személyeknek kijáró jogvédelemben részesülnek.

A Szolgálat tagjainak kötelessége:

- elsajátítani a Szolgálat ellátásához szükséges tudnivalókat és e célból résztvenni egy elméleti oktatáson és egy tüzoltási gyakorlaton;
- felvilágosítani, útbaigazítani, nevelni a természetet látogató kirándulókat;
- óvni az erdők, rétek és utak tisztaságát, rendjét és csendjét;
- megakadályozni a természetjáró-, erdészeti- és vadászati létesítmények (útjelzések, útirányító táblák, kilátók, pihenők, források, szók, magaslesek, vadászkunyhók, hidak, utak, kerítések, stb.) rongálását;
- védeni a műemlékeket;
- megakadályozni a fák (különösen az ültetvények), bokrok, növények tördelését és az azokban való egyéb kártevést;
- megakadályozni az erdők hasznos vadjainak, madarainak pusztítását, bántalmazását;
- megakadályozni, hogy a kirándulók gondatlansága erdőtűzet okozzon;
- tűz esetén az erdei tűzrendészeti szabályzatnak megfelelően eljárni;

A részletes tűzrendészeti szabályzatot külön fejezetként közöljük.

- elsősegélyt nyújtani az arra rászorulóknak;
- a gombaszedők ellenőrzésével a gombamérgezéseket megelőzni;
- megakadályozni, hogy kizárólag gyalogosok részére fenntartott utakon motoros járművel vagy kerékpárral közlekedjenek.

A Szolgálat tagjainak jogai:

- viselni a Szolgálat megkülönböztető jelzését (karszalag, jelvény);
- figyelmeztetni a kirándulókat az erdő-, a természet- és a műemlékvédelem érdekében;
- figyelmeztetni a kirándulókat a természetjáró-, erdészeti- és vadászati létesítmények védelme érdekében;
- felhívni a figyelmet az erdőtörvény erdővédelmi rendelkezéseinek betartására;

Az erdőtörvény fontosabb rendelkezését külön fejezetként közöljük.

- szükség esetén igénybe venni az erdészeti- és rendészeti közegek segítségét a rendbontók vagy kártevők megfékezésére;
- tűz esetén igénybe venni a közelben tartzkodók segítségét, a tűz gyors megfékezése érdekében.

A Szolgálat tagjainak felszerelése:

Kötelező felszerelés: Karszalag, jelvény, igazolvány, jelentéstömb, elsősegély- csomag, kulacs víz, jelzősip.

Ajánlott felszerelés: térkép, tájoló, fényképezőgép, útikalauz, növény- és gombameghatározó.

A Szolgálat ellátása:

a) Karszalaggal és jelvénnnyel, a Szövetség kijelölt területén.

A Szolgálatot csak csoportosan lehet ellátni, a csoport legkisebb létszáma 3 fő. A csoportot a kijelölt ügyeletes szolgálattelvő, mint csoportvezető állítja össze a szakosztály, a szövetség tagjaiból, valamint saját baráti köréből, ismerőseiből, családtagjaiból. Ebből következik, hogy csak a csoport vezetőjének kell a Szolgálat tagjának lennie, a többieknek nem szükséges.

A vezető karszalagot és jelvényt visel.

Ezek a megkülönböztető jelzések már önmagukban is hatnak: figyelmeztetik az erdőben tartzkodókat, hogy rendfenntartók van-

nak jelen; ezzel megkönnyítik a csoport munkáját. Ezért a karszalag és a jelvény viselése kötelező; ezeket másnak átadni, a csoport vezetését másra átruházni nem szabad. Ugyiszintén tilos az igazolvány átadása is.

A Szolgálat megkezdésekor a szolgálattelvő jelentkezni tartozik a körzetéhez legközelebb fekvő erdészházban és ott a csoport létszámát, valamint az ellenőrzés tervezett útvonalát (területét) az erdésznek bejelenteni. Az erdész közli az elérhető tűzjelző állomásokat, a területen esetleg szolgálattal teljesítő erdészeti tűzőrk tartozkodási helyét, illetőleg körzetét, s ha van a területnek különösen féltett pontja (pl. fiatal fenyő csemetés), arra felhívja a figyelmet.

A szolgálattelvő tartozik feladatát mindenkor a legnagyobb körültekintéssel, segítőkészséggel, udvariasan, de kellő határozottsággal ellátni.

A csoport akkor látja el helyesen a feladatát, ha idejének nagy részét ott tölti, ahol arra a legnagyobb szükség van. Céltalan tehát olyan távolabbi útvonalakat végigjárni, ahol a forgalom csekély s az is túlnyomóan szervezett természetjárókból adódik. Főként ott kell tartózkodnia a csoportnak ahol nagy kiránduló tömegek járnak, megpihennek, letelepsznek. Továbbá azokon a helyeken, amelyeket az erdész különös védelemre ajánlott. A Szolgálat tehát járőr jellegű ugyan, de azt úgy kell lebonyolítani, hogy a kijelölt területen belül a legforgalmasabb utvonalakat és a leglátogatottabb kiránduló pontokat ellenőrizték elsősorban.

A Szolgálatot tavasztól ősziig (IV - X hó) munkaszüneti napokon a kijelölt területeken (útvonalakon) reggel 9 órától este 7 óráig kell ellátni.

A Szolgálat befejeztével a szolgálattelvő (a csoport vezetője) az erre a célra szolgáló nyomtatványon rövid jelentést készít, melyet a területi Természetbarát Szövetségnek kell továbbítani. Egyidejűleg vissza kell szolgáltatnia a karszalagot is.

A jelentőlap mintáját lásd a fejezet végén.

b) Jelvénnel, az ország egész területén

A Szolgálat tagjai bárhol, ahol túráik során megfordulnak, egyéniileg is jogosultak a jelvény és az igazolvány alapján a Szolgálat működési szabályzata szerint eljárni, előírásainak érvényt szerezni és az erdővédelmi rendelkezéseket betartatni.

Észrevételeiket tartalmazó jelentésüket ugyancsak a Szövetséghez juttatják el, kötetlen formában.

A Szolgálat tagjait a területileg illetékes Természetbarát Szövetségek nyilvántartásba veszik, s igazolvánnyal, jelvénnel, és a szolgálatok alkalmával karszalaggal látják el. A Szolgálat megszervezése, az ügyeletes szolgálattelvő kijelölése, a beosztás elkészítése, a területi szövetségek feladata.

A Társadalmi Erdei Szolgálatot az Országos Intéző Bizottság irányítja.

Társadalmi Erdei Szolgálat

..... szám

..... Szövetség

J E L E N T É S

A szolgálat ideje:

Ügyeletes szolgálattevő:

A csoport tagjai:

1 6

2 7

3 8

4 9

5 10

Az ellenőrzés területe:

Utvonal:

.....

.....

A Szolgálat ideje alatt a csoport az alábbi feladatokat végezte el:

a/ gallytördelőket figyelmeztetett		esetben
b/ szemetelőket figyelmeztetett		"
c/ hangosan rádiózókat, zajongokat figyelmeztetett		"
d/ ültetésben járókat figyelmeztetett		"
e/ erdőben dohányzókat figyelmeztetett		"
f/ tiltott helyen tüzrakást eloltatott		"
g/ elhagyott tábortüzet eloltott		"
h/ erdőtűz, avartűz eloltásában résztvett*		"
i/ gombaszedőket felvilágosított		"
j/ elsősegélyben részesített		"
k/ egyéb említésre méltó esemény:		

szolgálattevő

A Szolgálat tagjainak büntetőjogi védelme

Belügyminisztérium

Tűzrendészeti Országos Parancsnoksága

Budapest V., Néphadsereg u. 9.

Szám: 362/1966.

Tárgy: A Társadalmi Erdei

Szolgálat tagjainak büntetőjogi védelme

Magyar Testnevelési és Sportszövetség

Budapesti Tanácsa

Természetbarát Szövetség Vezetője!

Budapest V.,

Váci utca 62-64.

Értesitem, hogy az 1966. február 18-án kelt levelükben foglaltak alapján részletesen vizsgáltam a Társadalmi Erdei Szolgálat jogi helyzetét és ehhez kapcsolódóan a Szolgálat tagjait megillető büntetőjogi védelem lehetőségét. A felvetett kérdésekkel kapcsolatban az alábbi tájékoztatást adom:

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve "A hivatalos személy ellenü büntettek" c. fejezetének 155 §-ában rendelkezik a hivatalos személyek büntetőjogi védelméről. A BTK 156 §./1/ bekezdése felsorolja azokat a nem hivatalos személyeket, akik munkájának közérdekű volta és jelentősége a hivatalos személynek járó védelmet megköveteli. Ilyennek minősülnek a "közfeladatot ellátó polgári őrök", akik a köz érdekében tevékenykednek és a hivatalos személynek kijáró védelemre jogosultak.

A "hivatalos személy" fogalomkör értelmezését illetően a Legfőbb Ügyészség Ig. 686/1964-2 számú átirata, illetve állásfoglalása szerint, a BTK (fenti) 155 §. alkalmazása szempontjából az önkéntes tűzoltósági tagjait ugyanaz a büntetőjogi védelem illeti meg, mint a hivatalos személyeket.

A BTK felsorolt szakaszai, valamint a Legfőbb Ügyészség fent idézett állásfoglalásában foglaltak analógiája alapján, véleményünk szerint a Társadalmi Erdei Szolgálat tagjait - akik szolgálatuk ellátásával lényegében önkéntes tűzoltói tevékenységet fejtenek ki - a BTK 155 §-ában meghatározott büntetőjogi védelem illeti meg.

Budapest, 1966. március 5.

Kovács Mihály s.k.
tűzoltórnagy
osztályvezető

A Kiadmány hiteles

Török Endréne
irodaigazgató

Az erdészek nevében

A technika rohamos fejlődésével, a városiasodás mind nagyobb mérvű elterjedésével az emberiség egyre több – részben ismeretlen – ártalomnak van kitéve. A zaj, füst, gáz és a rohanó élettempó okozta károsítások leghatásosabb ellenszere a szabad természet, mindenekelőtt az erdő.

Az erdőnek egészségvédő, regeneráló hatását felismerve egyre többen keresik fel hosszabb-rövidebb időre az erdőket, hogy pihenjenek, kikapcsolódjanak. Különösen érezhető ez az igény a nagyvárosokban, így hazánkban elsősorban Budapesten.

Mi erdészek is érezzük ennek az igénynek a jogosságát és fontosságát, ezért igyekezünk erdeinket úgy kialakítani, hogy a kiránduló tömegek azokban minél jobban érezzék magukat. Sétautakat építünk, padokat, szemétgyűjtőket, esőbeállókat helyezünk ki, parkolóhelyeket létesítünk. Tevékenységünk tehát elsősorban arra irányul, hogy a kiránduló, pihennivágyó közönség céljait minél teljesebben szolgálhassuk.

Sajnos a kirándulók egyre növekvő táborában mindig akadnak néhányan, akik a szabad természetet alantas vágyaik kielégítésére, a természet és az ember által alkotott értékek elpusztítására használják. Mások meg tudatlanságból, meggondolatlanságból okoznak milliós károkat. Mi erdészek kevesen vagyunk arra, hogy ezeket a kártevőket megfékezzük, hogy vigyázzuk a becsületes kirándulók nyugalma.

Ezért üdvözlünk nagy örömmel a Magyar Természetbarát Szövetség kebelén belül a Társadalmi Erdei Szolgálat megalakulását.

Felbecsülhetetlen segítség számunkra a TESZ működése. Tagjainak jelenléte az erdőben jelentősen hozzájárul a megelőző tűzvédelmi munka hatékonyságához, a kiránduló közönség felvilágosításához, neveléséhez, a kirándulók által okozott károk csökkentéséhez. A Szolgálat tagjai áldozatos munkájukat heti pihenőidejük feláldozásával végzik, amiért még nagyobb köszönet jár nekik, s ezt a köszönetet az erdészek nevében most én tolmácsolom.

Kiss Frigyes

a Budapesti Erdészet vezetője

Az erdőtörvény

Népköztársaságunk Elnöki Tanácsa 1961. decemberében törvényerőre emelte az erdőről és a vadgazdálkodásról szóló törvénytervezetet. (1961. évi VII. törvény). Ez a harmadik erdőtörvényünk. A törvény a legkorszerűbb erdő- és vadgazdálkodásunk elvi alapjait teremti meg és együttal erdészeti és vadászati dolgozóink munkájának az ország színe előtt való megbecsülését jelenti.

Aligha akad természetjátó, aki ne értene egyet erdő- és vadgazdálkodásunk korszerű továbbfejlesztésével és ne örülne annak, hogy az új törvény ezt fokozottan biztosítja. A magyar erdők jövője nekünk is szívügyünk! Az erdészeti dolgozók eredményeinek velük együtt örülünk mi is. És feltétlenül kíváncsi, hogy a törvény tartalmával, főbb vonatkozásaival legalább vázlatosan megismerkedjünk.

Az Erdészeti Értesítő 1962. évi első számában, a tizenhárom fejezetből álló törvény után, teljes terjedelemben közölte az indokolást is. A törvénynek ez a magyarázata rendkívül érdekes:

"Az erdők jelentősége sokoldalú szerepük miatt világszerte egyre növekedik. A fa nemcsak az egyik legfontosabb nyersanyag, amely iránt az igény állandóan fokozódik; az erdőknek ezen felül számottevő szerepük van pl. a talajvédelem, az egészségvédelem terén is. Mindez fokozott követelmények elé állítja az erdőgazdálkodást külföldön éppúgy, mint hazánkban."

Ezekkel a szavakkal vezette be az indokolás általános része az új erdőtörvényt.

Bár a fa, mint nyersanyag, az utóbbi években több területen vesztett jelentőségéből, de annál inkább megnőtt az erdők egészségügyi szerepe.

Az indokolásnak megfelelően a törvény 1. §-ában kimondja:

"A törvény célja, hogy

- a meglévő erdők korszerű kezelése, az új erdőtelepítések és fásítások révén az ország élőfakészlete tovább növekedjék, a népgazdaság és a lakosság több, jobb és olcsóbb fához, valamint egyéb erdei termékhez jusson;
- az erdők és fásítások fokozottabb mértékben betöltsék talajvédelmi, vízgazdálkodást szabályozó, helyi éghajlatot befolyásoló, egészségvédő és egyéb hasznos rendeltetésüket;
- a vadgazdálkodás és a vadászat minél jobban megfeleljen népgazdasági rendeltetésének, illetve elősegítse vadgazdálkodási kultúránk továbbfejlesztését."

Az erdőt gazdaságilag általában úgy szoktuk tekinteni, mint fatermelő üzemet. Érdekes tudni, hogy ezen a fő haszonvételen kívül még hányféle mellékhaszonvételre is van lehetőség az erdőkben:

virág, növényi diszítőanyag, lomb-takarmány, lombóalom, humusz, zuzmó, moha, gyanta, magvak, erdei gyógynövények, erdei gyümölcsök, gomba, növényi cserzőanyagok, fűz vessző, fűzbot, nyír vessző, nyír rózsa, sajmeggybot, síkárgyökér, fű, nád, sás, gyékény, stb.

- Jogosult ezenkívül az erdő használója előhasználatként káracsnyfa termesztésére, továbbá agyag, homok, kavics, kő és mészkő kitermelésére (amennyiben a természetvédelmi rendelkezésekkel nem ellenkezik), mész- és szénégetésre. (III. fejezet 10. §. /1/pont).

A korábbi erdőtörvény az erdei kihágások meghatározásánál nem volt elég világos a tekintetben, hogy mi értendő "egyéb növény", "egyéb erdei termék" alatt. Kihágást követ-e el az, aki külön engedély nélkül például szamócát, somot, málnát, gombát - vagy éppen séggel virágot szed az erdőben? Az új erdőtörvény tiszta helyzetet teremt e téren:

"Erdőben, fásításban virágot, gyümölcsöt és gombát a személység szükségletét meg nem haladó mértékben mindenki szedhet." (III. fejezet 10. §. /2/pont.)

Az új erdőtörvény az erdőön, vagyis az erdő jellegű faállománnyal borított területeken kívül a fásításokra is kiterjed. Ez új feladat, mely az alábbiakban indokol:

"A fában szegény országok - közöttük hazánk is - amelyek erdőterületüket lényegesen emelni nem tudják, arra törekcszenek, hogy a szükséglet fedezéséhez hiányzó faanyagot fásításokkal biztosítsák. A fásítások - amellet, hogy ilyen módon hatékony segítséget nyújtanak az erdőgazdálkodás elsődleges, termelési feladatának ellátásában - egyéb vonatkozásban is előmozdítják ugyanazokat a célkitűzéseket, amelyeket az erdőgazdálkodás szolgál. Így például a fásítások egészsség- és talajvédő szerepe, kedvező vízgazdálkodási és helyi éghajlatjavító hatása, stb. az erdőkéhez hasonló. Az erdők és a fásítások alapvető rendeltetésének azonossága szükségessé teszi, hogy az erdőkre vonatkozó szabályok a fásításokra is alkalmazást nyerjenek."

"Fásítás" alatt a külterületen lévő fasorok, facsoportok és a fél-hektárnál kisebb erdőfoltok értendők, továbbá az olyan fásított legelők, amelyeken a fák koronája a területnek legalább egyharmadát borítja.

Foglalkozik a törvény a véderdőkkel, továbbá a közérdekű erdőtelepítésekkel is. Az előbbiekkal kapcsolatban kimondja, hogy:

"az olyan erdőt, amelynek alapvető rendeltetése a talajvédelem vagy a műtárgyak védelme, illetőleg amelynek fenntartása egészségügyi, vízgazdálkodási vagy egyéb különleges célokat szolgál, véderdővé kell kijelölni. Ezekben az erdőkben az alapvető rendeltetés megvalósulását kell biztosítani." (IV. fejezet 11. §. /3/pont.)

A talajleemosás megelőzése érdekében például tarvágást csak sík és enyhén dombos területen szabad végezni.

Itt említjük meg, hogy a tanácsi kezelésben lévő árvédelmi rendeltetésű véderdők kezelését a vízügyi igazgatóságok veszik át.

Közérdekből erdőt kell telepíteni (vagy fásítást kell létesíteni) az alábbi helyeken:

- a) a városok, községek, lakótelepek, ipartelepek, kórházak, üdülőkörül és egyéb hasonló területeken;
- b) ahol a termőtalaj pusztulása vagy eltávolítása folytán várható károk csak erdőtelepítéssel előzhetők meg;
- c) az árvédelmi töltések védelmére.

Ezenkívül a víz és a szél káros hatásainak megakadályozása céljából erdősávokat vagy fasorokat kell telepíteni. (VI. fejr. 20. §./1/-/2/p.) Szomorú tudni, hogy a víz ezideig 2,4 millió, a szél pedig 1,7 millió kat. holdnyi talaj felső termő rétegének részleges elpusztulását okozta.

A közérdekű erdőtelepítés állami támogatásban részesül.

Az erdő szakszerű használata csak tervszerű gazdálkodással biztosítható. Ezért az erdészeti már igen régóta üzemtervekkel dolgozik. Az új törvény legalább 10 évre szóló erdőgazdasági üzemterv készítését írja elő; ennek alapján készülnek az éves tervek.

Természetjáró szempontból nagyjelentőségű a 26. §. mely a következőket rendeli el:

- "1/ Az országos erdészeti hatóság vezetője köteles megtenni a szükséges intézkedéseket, hogy az erdők- az alapvető célkitűzések sérelme nélkül - a dolgozók üdülését, pihenését is szolgálják.
- 2/ Az erdei utakat közlekedésre, az erdőt üdülésre, pihenésre bárki használhatja."
- 3/ Ha az erdő- vagy vadgazdálkodás védelme szükségessé teszi, az erdő kezelője (használója) az erdőben egyes utakon, ösvényeken a forgalmat, vagy egyes erdőrészekbe a belépést korlátozhatja, vagy megállíthatja.

Ez utóbbi pont turista szempontból nem közömbös, tekintve, hogy a szabad mozgást korlátozza. A Társadalmi Erdei Szolgálat vonatkozásában azonban érdektelen, mert zárt területeken szolgálat nincs, korlátozott területeken pedig csak az engedélyezett utvonalakon.

Megjegyezzük, hogy ilyen tilalom - amint arra a törvény is utal - nemcsak vadászati, hanem átmenetileg erdészeti okokból is fennállhat (talajmegkötési, erdősítési munkák).

Az ut vagy terület elzárásokról az erdő kezelője (használója) köteles az érdekelteket figyelmeztető táblákkal tájékoztatni. (Erdőtörvény végrehajtási rendeletének 93. §-a.)

A megváltozott viszonyoknak megfelelően a régi erdőtörvény egyes rendelkezéseit már korábban hatályon kívül helyzeték, továbbá egyes részterületeket is már előzetesen szabályozni kellett. Az új erdőtörvény ily módon nem minden részében volt új; magába olvasztotta a szocialista erdőgazdálkodásban már korábban kialakult szabályzatokat is, és a belőlük fakadó gyakorlatot.

Természetjáró körökben köztudomású, hogy az erdőterületek sportcélokra történő használatának szabályozása, még 1961. áprilisában megtörtént a Magyar Testnevelési és Sport Tanács Elnöksége és az Országos Erdészeti Főigazgatóság megállapodása alapján (201/1961. MTST sz. utasítás.).

Az erdőtörvény 27. §.-a foglalkozik az erdők tűzvédelmével.

Természetjáróink már eddig is sok erdőtűz oltásánál segítettek; a Társadalmi Erdei Szolgálat megalakulása előtt is, de különösen azóta. Ez legfontosabb feladatunk s ezért az erdei tűzveszéllyel kapcsolatban könyvecskénkben részletes tudnivalókat közlünk, külön fejezetben.

A IX. fejezet (32-36 §.) teljes egészében a vadgazdálkodással és a vadászattal foglalkozik. Ez a fejezet lényegében a már korábban is érvényesülő szabályokat foglalta össze.

.....

Az 1961. évi VII. törvény - amint a bevezetőben már utaltunk rá - a harmadik magyar erdőtörvény. Az egyes erdőtörvények között - különösen az első és a második között - igen hosszú idő telt el. Időrendben a három törvény:

1879. évi XXXI. t.c.

1935. évi IV. t.c.

1961. évi VII. t.

Az első erdőtörvény az 1879. március 11-i szegedi árvíz hatására született. Ez a nagy katasztrófa a máramarosi, beregi, ungi havasokban végzett szertelen és korlátlan erdőpusztítások következménye volt. Ily módon a törvény megalkotásánál nem a fatermelés volt a főszempont, hanem inkább a talajvédelem, és az árvízveszedelem megakadályozása. Fa akkor még volt bőven. Ezt az első törvényt az akkori idők három kiváló erdész szakembere: Diwold Adolf, Wágner Károly és dr. Bedő Albert alkotta s a maga idejében meg is felelt a követelményeknek. Felvette mindazokat a rendelkezéseket, amelyeket az akkori időkben gazdaságpolitikai tekintetben meg lehetett valósítani. A kötelező üzemtervet már ez az első törvény előírta. Volt azonban két hiányossága is, mely a következő évtizedekben egyre inkább éreztette hatását. Az egyik az volt, hogy csak a kötött birtokokra terjedt ki; a szabadforgalmu erdőket nem érintette. A másik abból fakadt, hogy különbséget tett feltétlen és feltételes erdőtalaj

fogalma között és csak az előbbiekre vonatkoztatta a kiírtási tilalmat; ugyanakkor nem sikerült a "feltétlen" illetőleg "feltételes" fogalmakat kétséget kizáróan meghatározni. A törvény ezen hiányossága következtében a szabadforgalmú erdőkben óriási pusztítás történt: negyven év alatt 403.000 katasztrális hold erdő tűnt el; évente átlagosan 10.000 hold erdő pusztult el! Ekkor már kezdtek jelentkezni a faelátási nehézségek is. Különösen az első világháború után, amikor az ország területe megkisebbedett s ezen belül aránytalan mértékben csökkent az erdőterület.

A következő, a második erdőtörvény nagy érdeme, hogy a természetvédelmet is felvette; ez a címében is kifejezésre jut. Ez volt a hazai természetvédelem első hivatalos szabályozása. Kaán Károly volt az úttörője: a magyar természetvédelmi törvény egy életre terjedő fáradhatatlan és áldozatkész munkájának eredménye.

A hatodik cím (212-225 §.) teljes egészében a természetvédelemmel foglalkozik s ezen kívül elszórtan másutt is vannak ezzel összefüggő rendelkezések. (A legújabb erdőtörvény már nem tartalmaz természetvédelmi szabályokat. A természetvédelem önállósult s az új törvényerejű rendelet az erdő-törvénnyel egyidejűleg jelent meg.)

A második erdőtörvény képviselőházi, illetve felsőházi tárgyalásán (1934. november 20-30, illetőleg 1935. február 14-15) igen érdekes volt a törvénytervezet előadójának történelmi visszapillantása az első törvény létrejöttének körülményeire, eredményeire, hiányosságaira s az azóta eltelt időkre. (Lásd előbb.)

Az országgyűlési tárgyalás során több képviselő védelmébe vette a turistaságot - melyet ezidőtájt neveztek el természetjárásnak - és igen kedvezően nyilatkoztak a mozgalomról. Ennek eredményeképpen bővítették ki a törvényt a 312 §-sal, amely nem nyújtott ugyan többet, de a már fennálló úthasználatok további jogát fenntartotta s megnehezítette a már nyilvántartásba vett utak engedélyének visszavonását. A felszólalók igen nehezményezték, hogy az állam nem jár elől jó példával s éppen a kincstári erdők a legszigorúbban tilos területek.

Ilyen előzmények után született meg a harmadik erdőtörvény.

Erdei tűzrendészet

Az erdőtűzek keletkezésének megakadályozása elsőrendű feladata a Társadalmi Erdői Szolgálatnak. Tudnunk kell, hogy erdeink területén csak a kijelölt helyeken szabad tüzet gyújtani; ezek szakszerűen ki-képzett és táblával megjelölt tüzrakóhelyek; távozás előtt itt is el kell a tüzet oltani. Ha tehát az Erdői Szolgálat másutt talál tüzrakást, azt el kell oltani, ha már elhagyott. Ha pedig erdőtűz üt ki, úgy sürgősen értesíteni kell a legközelebbi tűzjelző állomást s a tűzoltóság megérkezéséig is minden lehető elkövetni a tűz megfékezésére. Az Erdői Szolgálat tagjai is jogosultak a jelenlevőket az oltásban való közreműködésre felszólítani, s az arra haladó járműveket a tűzjelzés gyors továbbítására, tűzoltási eszközök kiszállítására, stb. felhasználni. Lehetőség szerint meg kell állapítani a tűz keletkezésének okát és az okozó személy vagy csoport kilétét is.

Az erdők tűzrendészetét az erdőtörvény és annak végrehajtási rendelete, továbbá a Belügyminiszter tűzrendészeti rendelete szabályozza.

Az erdőtörvény 27. szakasza foglalkozik a tűzvédelemmel:

- 1/ Erdőben, fásításban megfelelő intézkedést kell tenni a tűzvédelem biztosítására és gondoskodni kell a tűzrendészeti szabályok megtartásáról.
- 2/ Aki erdőben tüzet észlel és azt eloltani nem tudja, haladéktalanul köteles a tüzesetet az oltásra képes szerv, vagy személy tudomására hozni.
- 3/ Az erdőtűz eloltásában az erdő, fásítás kezelőjével (használójával) munkaviszonyban álló dolgozókon, valamint az állami és önkéntes tűzoltóságon kívül - felhívásra - a közelben tartózkodó személyek is kötelesek résztvenni.

A végrehajtási rendelet az erdőtűz elleni védekezést gyakorlatilag az alábbiak szerint szabályozza:

95. § 1/ A tüzesetek megelőzését célzó rendszabályok végrehajtása és a megelőzés feltételeinek biztosítása, tűzkár esetén az elhárítás, továbbá az egyéb tűzrendészeti előírások végrehajtása elsősorban annak a kötelessége, aki az erdőben, fásításban gazdálkodik.

2/ Az, aki az erdőben, fásításban gazdálkodik, köteles megszervezni a tűzjelzést, szükség esetén a figyelő szolgálatot és biztosítani az erdőtűzek oltásának feltételeit.

96. § Erdőtűz, vagy az erdőgazdálkodást sújtó egyéb elemi csapás esetén az erdő őrzésével, védelmével megbízott dolgozó jogosult a veszélyeztetett területen és az annak közelében haladó járművek vezetőit és más személyeket közreműködésre felhívni és a járművel - a kár elhárítása érdekében - rendelkezni.

A tűzrendészetéről szóló 1/1963/VII.5./BM.sz. rendelet 132. és 133. §-a foglalkozik az erdők tűzrendészetével.

Alábbiakban szószerint közöljük:

132. §.

- 1/ Az erdőn keresztül vezető közút és vasút mindkét oldalán, - az előbbinél az út szélességének megfelelő, de legfeljebb 5 m, az utóbbinál legalább 10 m. - távolságot kell megtartani.
- 2/ Vasút mentén az erdőben - ha az erdő a vasúttól
 - a) 10 m-re kezdődik három,
 - b) 20 m-re kezdődik kettő,
 - d) 20 m-nél nagyobb távolságra kezdődik egyaz erdő szélétől számított 10 m-ként a vasúttal párhuzamosan - egy méter szélességű tűzvédő ösvényt kell létesíteni.
- 3/ Az erdő kezelője, használója (továbbiakban: kezelője) köteles a tűzvédő ösvényen a száraz almot és az éghető ágrészeket a föld színétől 2 m magasságig eltávolítani.
- 4/ Erdőben, fásításban és a hozzájuk tartozó területen a kijelölt hely kivételével nem szabad nyílt tüzet rakni, égő dohányzást vagy gyufát eldobni. Nyílt tüzet rakni csak az erdő kezelője engedélyével e célra kijelölt helyen szabad. Engedély nélkül tüzet gyújtani csak erdőtől 100 m-en túl szabad.
- 5/ Az engedélyezett helyen rakott tüzet távozás előtt teljesen el kell oltani. Szeles időben még az engedélyezett helyen sem szabad tüzet rakni.
- 6/ Aki erdőben, vagy annak közelében tüzet talál, köteles azt azonnal eloltani. Ha a tüzet nem tudja eloltani, az az 1961. évi VII. törvény 27. §-ának 2/ bekezdésében foglaltak alapján tartozik a legközelebbi hatóságnak (tanács, tűzoltóság, rendőrség, erdő kezelője) bejelenteni.
- 7/ Az erdőbe vezető utak bejáratánál, valamint a tüzelésre kijelölt helyen, jól láthatóan a tüzelés és dohányzás szabályaira figyelmeztető táblát kell elhelyezni.
- 8/ Faszén és mészegető kemencét 15 m távolságban legalább 1 m széles, 30 cm mély felásott és gaztalanított sávval kell körülvénni és ott két darab 200 l-es vízzel telt edényt és 2-2 vödört kell elhelyezni. A tüzelés idején nem szabad felügyelet nélkül hagyni a munkahelyet.
- 9/ Az erdő területén üzemeltetett erőgépet hatékony szikrafogóval kell ellátni.

133. §.

- /1/ A tavaszi, valamint az őszi időszakban az erdő veszélyeztetett vagy gyakran látogatott területén az erdő kezelője kioktatott őrköt köteles felállítani.
- /2/ Az erdőbe kiránduló, vagy ott táborozó csoport vezetője köteles kioktatni a kirándulókat (táborozókat) az erdőre vonatkozó tűzrendészeti szabályokra és a tűz esetén tanúsítandó magatartásra. A tűzrendészeti szabályok megtartásáért a kirándulás vezetője, illetőleg a tábor parancsnoka felelős.
- /3/ Erdei ünnepség (rendezvény) alkalmával a rendezvényt tartó szerv köteles gondoskodni a szükséges tűzoltó felügyeletről, valamint tűzoltó eszközökről. E rendelkezések megtartását az erdő kezelője ellenőrizni köteles.
- /4/ Tűzjelzés céljából az erdészlakást, vadászlakot állandó jellegű turistaházat - a lehetőség szerint - távbeszélő állomással kell felszerelni. Az erdő kezelője köteles gondoskodni olyan riasztó berendezésről, amely lehetővé teszi az erdőben dolgozók riasztását.
- /5-6/ A községi tanács vb. szükség esetén elrendelheti, hogy a lakosság vegyen részt erdőtűz oltásában. A kötelezett személy a tűz oltásához szükséges szerszámokkal köteles a tűzoltásban résztvenni.

Az erdő kezelője a veszélyeztetett helyeken szerszámtároló helyet köteles létesíteni, ahol elegendő szerszámot kell elhelyezni.

A Társadalmi Erdői Szolgálat tevékenysége számokban

	1965		1966		1967		1968		1969	
	Telj. szolg. száma	Résztvevők száma	Telj. szolg. száma	Résztvevők száma	Telj. szolg. száma	Résztvevők száma	Telj. szolg. száma	Résztvevők száma	Telj. szolg. száma	Résztvevők száma
Bpest.	330	1670	420	2012	575	2604	471	2399	433	2198
Megyék	260	900	368	1624	533	2111	671	2404	730	2797
Össz.	590	2570	788	3636	1108	4715	1142	4803	1163	4995

TOTÓ·LOTTÓ

milliós nyereményekkel!

MINDENÜTT A CENTRUMBAN
A CENTRUM ÁRUHÁZAK!

FŐVÁROSI ÁRUHÁZAINK:

CÁLVIN TÉRI
CORVIN
CSEPEL
CSILLAG
DIVATCSARNOK
EXTRA

LOTTÓ
LUXUS
OTTHON
UJPESTI
UTTÖRŐ ÉS IFJUSÁGI
VERSENY

VIDÉKI ÁRUHÁZAINK:

BÉKÉSCSABA
DEBRECEN
EGER
GYŐR
KECSKEMÉT
KISKUNFÉLEGYHÁZA
MISKOLC
NYIREGYHÁZA
ÓZD

PÉCS
SALGÓTARJÁN
SZEGED
SZÉKESFEHÉRVÁR
SZOLNOK
SZOMBATHELY
TATABÁNYA
VESZPRÉM

Erdőtüzek egykor és most

Az erdőnek mindig félelmetes ellensége volt a tűz. Sok kárt tett benne az idők folyamán. Érthető, hogy az ellene való védekezés is egyre erőteljesebbé vált. Érdekes néhány régebbi adatot is látni az erdei tüzesetek számáról és az általuk okozott kárról:

Az 1932 - 33 - 34. években pl. a három év alatt megközelítően 50.000 pengőt tett ki az erdei tüzkár országos viszonylatban.

Mi volt a helyzet a fővárosi erdőkben?

Budapest Székesfőváros 1934. évi adatait tartalmazó Statisztikai és Közigazgatási Évkönyvben az alábbiakat olvashatjuk:

"Erdei tűz 23 esetben fordult elő. Ezeknek nagyobb része alomtűz volt. Jelentős tüzkárt a fővárosi erdők nem szenvedtek. A tüzkár ellen egyébként az erdők már 1918 óta biztosítva vannak. A székesfőváros közönsége mindig nagyobb és nagyobb tömegekben keresi fel az erdőket. Ezért állandóan emelni kell a tűzörök számát is."

1942-ben kiadott Közigazgatási Évkönyvben az alábbi közleményt találjuk:

"A fővárosi erdőkezelés különleges terhe, hogy az erdőket a kirándulóközönség károsításaitól is meg kell védenie, és ezért nagyobb őrszemélyzetet is kell állandóan tartani.

Az erdőgazdasági szolgálatot jelenleg 18 erdőőr látja el. Rajtuk kívül vásárnapokon és ünnepnapokon 8-10 tűzőr is szolgálatot teljesít, tekintettel arra, hogy ilyenkor (a kirándulók miatt) fokozott gondosságra van szükség."

Vitathatatlan, hogy a városi erdőket elúrasztó szervezetlen kiránduló tömeg nem egyszer okozott tüzkárt. Könnyelműségből, gondatlanságból, tapasztalatlanságból. A szándékos gyújtogatás azonban egészen ritka. "Furcsa dolog, hogy a tüzesetek okozói csaknem mindig önként jelentkeznek. A tüzek okozói közül senki sem gondol arra, hogy ő fogja felgyújtani az erdőt. Az "eredményt" látva, leginkább csodálkozva, értelmetlenül álltak" (Magyar Nemzet, 1968. május 4.)

Az erdei tüzeket nem mindig az erdőket látogató kiránduló közönség okozza. 1935-ben pl. egy jelentős mátrai tüzkarról, melynek során 12 hold fiatal erdő égett le, a turistákat vádolták. A hivatalos vizsgálat azonban megállapította, hogy nem turisták, hanem gyöngyösi málnaszedők okozták a tüzet. Személy szerint ki is nyomozták és felelősségre vonták őket. - Nem ritka eset az sem, hogy az erdővel határos mezőgazdasági területen végzett gazégetéstől fogott tüzet az erdő, főképpen a fenyves. - Sőt még az is előfordult, hogy alkalmi erdészeti dolgozó okozott gondatlanságból erdőtüzet.

Nem érdektelen a tüzeseteken kívül az egyéb erdei károk méretét is látni. A földművelésügyi miniszter által kiadott "Erdészeti statisztikai Közlemények" szerint 1932, 1933, és 1934. években az erdőkárok értéke a következőképpen oszlott meg:

Erdőtüzek és erdőégések által okozott kár értéke	49.660,75 P.
A szél és hó által okozott kár értéke	238.270,74 "
Rovarkárok értéke (helyesebben a veszélyeztetett területeken a rovarok irtására fordított költség)	34.544,68 "
<u>Összesen:</u>	<u>322.476,17 P.</u>

Az erdőtűz tehát korántsem a legnagyobb méretű kár volt. De az a kár, ami megelőzhető, megakadályozható! A fenti három évben pl. villámcsapás egyetlen esetben sem okozott tüzet. Minden esetben emberi beavatkozás okozta. És miután állandóan többféle természeti csapás is éri az erdőt, ki kell küszöbölni legalább azokat, amelyek kellő gondossággal és elővigyázattal megelőzhetők! 1968. tavaszán - talán először, de mindenestre reméljük, hogy utoljára - halálos áldozata is volt egy erdőtűznek. Erről így ír Horváth József turistatársunk:

"A Heves megyei Váraszón 300 hektárnyi erdő égett le, melynek oltása közben életét vesztette Oláh János 46 éves erdész. A turisták jó barátját az orvosi megállapítás szerint füstmérgezés és kimerültség ölte meg. Oláh János családjával, feleségével és 13 éves kisláival élt másfél évtized óta a helybeli erdészházban, és lakása éjjel-nappal rendelkezésére állott a természetjáróknak. Az elhunyt nyíltszívű, jókedélyű, barátságos ember volt, aki csak egyszer is találkozott vele, megszerette. Temetésén jelen voltak az ózdi és a budapesti természetjárók képviselői is. (TURISTA, 1968. június)

Egy ilyen ügyszeg szegődöttünk önkéntes segítőként mi, természetbarátok is..... És hogy milyen lelkesen és milyen felelősségteljesen végzik sporttársaink ezt a szép munkát, azt az erdészeti és tűzrendészeti hatóságok gyakori elismerései bizonyítják.

A fejérmegyei Társadalmi Erdei Szolgálat például - akik a főváros után elsőként kapcsolódtak be a mozgalomba - az alábbi levelet kapta 1968. februárjában a Vértesi Állami Erdőgazdaságtól:

Varró Gusztáv elvtársnak

a Fejér megyei Társadalmi Erdei Szolgálat
Intéző Bizottsága elnökének

"A Társadalmi Erdei Szolgálat 1967. évi működéséről megküldött beszámolót köszönettel vettem és a jó kapcsolat ápolásában élenjáró Erdészetekhez küldött levelem másolatát fentiekben tudomásulvétel végett megküldöm.

A közgyűlés alkalmával szóban már kifejezett köszönetet ezuton megismétltem azzal, hogy a Szolgálat további áldozatkész munkájára a következő években is számítunk. Kérem elismerésem és köszönetem továbbítását az erdővédelmi munkában résztvevő TESZ tagoknak.

Igazgató-helyettes főmérnök."

**Az Erdészetekhez (Csákvár, Csákberény, Pusztavám) intézett levél
igy szól:**

"A TESZ Fejér-megyei Szervezete megtartotta szokásos évi idénzáró közgyűlését. A közgyűlés egyuttal a TESZ fennállásának 5. éves jubileumát is ünnepelte.

A közgyűlésen résztvevő Erdőgazdaságunk igazgatósága is. A Szolgálat működésének értékelésénél több ízben került sor az erdészeti kapcsolatok kiemelésére.

A TESZ vezetősége írásban is megküldte az 1967. évi működéséről készített jelentést. Ezen jelentés ismét kihangsúlyozza az erdészeti kapcsolatokat, s a csákvári, csákberényi és pusztavámi Erdészeteke - mint amelyekkel, a társerdőgazdaságot is beleértve - legszorosabb a kapcsolat az erdők védelmezése terén.

Ezen kapcsolatok további ápolása, sőt fejlesztése az Erdőgazdaságnak eminens érdeke. Mint a jelentés is kiemeli, a Szolgálat működési területén munkaszüneti, tehát kiránduló napokon tüzeset nem fordult elő, de egyebekben is hathatósan belesegítettek a Szolgálat tagjai az erdők védelmezésébe, pl. karácsonyfa őrzés.

A felsorolt Erdészetek vezetőinek és a kapcsolat ápolásában részt vállalt más vállalat dolgozóinak ezuton is elismerésemet fejezem ki és megbízom azzal, hogy a társadalmi kapcsolatok további öntevékeny ápolása útján vegyék igénybe a társadalmi összefogás mélyen található erőket erdőterületünk megvédésére.

Főmérnök"

A szép vidéki példa után nézzünk egy fővárosit is.

Felker Győző sporttárs, a XXII. ker. Természetbarát Szövetség elnöke a múlt évi működésükről adott villáminterjú során elmondotta:

"Kerületünkben emelkedett a taglétszám és jól működött az Erdei Szolgálat is. A területünkhöz tartozó Kamaraerdőben az év folyamán egyetlen tüzeset sem fordult elő, amelyért az illetékes erdőigazgatóság elismerését fejezte ki." (TURISTA, 1969. I.)

És lehetne folytatni a felsorolást, mert szerte az országban mindenfelé igen eredményesen működnek erdei szolgálataink.

Befejezésül egy izgalmas beszámolót közlünk, egy kevélynyergi eredményes tűzoltásról:

"1968. május 12-én az MTSz Svájcba készülő cseretúrájának tagjaival gyakorló túrára mentünk a Nagykevélyre, - írja Harák Magda, a Budapesti Vörös Meteor S.K. Természetbarát szakosztályának vezetőségi tagja -. Rendkívül meleg, tikkasztó nap volt; amint felértünk, azonnal iparkodtunk az árnyékban lepihenni. Pihenőhelyünk a kevélynyergi turistaháztól a Mackó barlanghoz vezető sárga jelzésű út mellett volt, kb. 3 percnnyire a háztól. Fél 1 óra tájban elment mellettünk az Erdei Szolgálat ügyeletes csoportja, akik Vörös Meteorosok voltak.

Mintegy félórával távozásuk után füstszagot éreztem. Igyekeztem gyorsan megállapítani, hogy honnan jön; a házból-e, vagy az erdőből. Szóltam társaimnak, hogy utána nézek, honnan ered a füstszag. A nyereg felé közeledve erősödött a szag. Kérdeztem az ott játszadozó iskolás gyerekektől, nem láttak-e valahol tüzet. Nem láttak. Elvezettek a tüzrakóhelyhez, de ott nem volt égő tűz. A füst pedig egyre erősebb és orrfacsaróbb lett. A gyerekek is csatlakoztak és kezdtünk lefelé húzni a meredeken, ahol itt-ott kisebb társaságok heverésztek nyugodtan.

Egyszerre csak észreveszem, hogy az egyik bokor aljából jön a füst. Odarohanok, látom, hogy vígan ég az avar és már a fiatal fákba is belekapott. Gyorsan kiáltottam a körülöttem lévőeknek, jöjjenek segíteni, ég az erdő! Mindenki készségesen ugrott is. Nehéz volt megközelíteni a tűz fészket, mert a szembefújó erős déli szél annyira felénk vágta a füstöt, hogy alig lehetett kibírni. Közben egy kisfiút elszalasztottam a turistaházhoz jelenteni a tüzet, mert nem tudtam, hogy milyen méretű, birunk-e vele.

Találtunk egy kis ösvényt, melyen lejutottunk a tűz alá. Itt nem kellett félnünk, hogy az avarban elharapodzó tűz cipőnket vagy ruhánkat lángbaborítja. A férfiak a hirtelenében összeszedett botokkal, rudakkal ügyesen szétverték a tüzet. Annyira száraz volt minden és olyan forrón fújt az erős déli szél, hogy ez tette veszélyessé a helyzetet; pillanatok alatt terjedt tovább a tűz.

Néhány perc alatt sikerült elfojtani, mert még nem kapott bele erősebben a fákba. Valószínűleg eldobott cigarettától keletkezett, mert sűrű bokor aljáról indult a tűz. Kb. 10 fő segített az oltásban.

Érdekes, hogy amikor a tűz közelében ülőket kérdeztem, hogyan nem vették észre, hiszen érezniük kellett a füstszagot: azt válasszák, hogy arra gondoltak valaki szalonnát süt és ezért nem figyeltek fel rá.

Ime itt mutatkozott meg a különbség az Erdei Szolgálat tagja és az egyébként jóindulatú kirándulók között: én azonnal felfigyeltem a füstszagra, és megkerestem a tüzet, - ők ott feküdtek a közelében és észre sem vették."

A fenti eset egyben jó példa arra is, hogy a Társadalmi Erdei Szolgálat tagjai szükség esetén szolgálaton kívül, egyénileg is jó munkát végezhetnek.

Harák Magda ezért az eredményes tüzoltásért az "Erdők védelme-zője" kitüntető jelvényt kapta.

Hasonló szép teljesítmény volt a Magyar Állami Nyomda S.K. tagjainak vértesi tüzoltása:

A Sportkör huszonnégy tagja Lorenz László és Móczár István vezetésével autóbustúrára igyekezett a Vértésbe. Kőhányás-pusztá elhagyása után lángoló erdőtüz állta útjukat s egyetlen kétségbeesett erdész próbálta a fiatal fenyvesben kitért tüzet megfékezni. A turisták segítségére siettek. Az autóbusz sofőrje először Csákvárra hajtott kocsijával a főerdészért, majd egy forduló után Kőhányáspusztáról hozott ásókat, lapátokat. Több órai nehéz munka után sikerült a gyantaként égő tüzet eloltani. A Vértesi Erdőgazdaság külön levélben köszönte meg az Állami Nyomda dolgozóinak önzetlen és gyors segítőkézségét. (TURISTA, 1968. aug.)

Nem csekély kártól és veszélytől mentették meg az erdőt is, és az arra járókat is az V. ker. Társadalmi Erdei Szolgálat tagjai, akik a háborúból visszamaradt fel nem robbant lövedéket találtak a Pilisnyeregben, az emlékmű közelében. Intézkedésükre a tűzrendészeti szervek a robbanó töltetet kiszereztek, majd pedig az aknát elszállították. (TURISTA, 1969. február.)

Az erdők társadalmi védelméről

(Megjelent a Magyar Nemzet 1968. augusztus 19-i számában, hozzá-
szólásként, az üdülőerdők helyzetével foglalkozó olvasólevelekhez.)

A Pilis üdülőerdővé fejlesztését sokan aggályosnak tartják. Attól tar-
tanak ugyanis – és nem alaptalanul – hogy a forgalom növekedése
károsan hat majd az erdők csendjére, és tisztaságára. A Magyar
Nemzet július 24-i számában három olvasó ilyen értelmű levelét közli.
Lelkes természetbarátok aggódó sorait, melyet hegyvidékünk őszinte
szeretete sugallt.

A megoldás mégsem az, hogy az erdőket elzárjuk az üdülni vágyó
tömegek elől. Ne feledjük el, hogy a pusztító, romboló elem a kirán-
duló ezreknek csak egy töredéke. Nem lehet miattuk az egész kirán-
duló társadalmat sújtani. A kisebb hibák, a csend és a tisztaság el-
leni vétkek pedig, melyek általánosabbak, idővel és türelemmel gyó-
gyíthatók.

A helyes megoldás csak az lehet, hogy a nevelőmunkát kell fejlesz-
teni és kiterjeszteni. S amíg ennek kézzelfogható eredménye nem mu-
tatkozik, meg kell szigorítani a terület őrzését. Ehhez azonban az
egész természetszerető társadalom összefogása és segítése szükse-
ges. A kis létszámú erdészeti dolgozók képtelenek a kiterjedt terüle-
tek ellenőrzését és védelmét egyedül ellátni.

Az erdők társadalmi védelmére már évekkel ezelőtt megalakult egy
természettájrókból álló testület. 1962. júliusa óta működik a Társadal-
mi Erdői Szolgálat (TESz).

Ezt az újszerű szolgálatot a helyi erdészet felkérésére a főváros
környékén kezdték el és a budai erdőktől elindult mozgalom az évek
során országos méretűvé vált. Ma már csaknem minden megyében
működik helyi szervezet és tagjainak száma megközelíti a másfélez-
ret.

A mozgalom működése – amint ezt az erdészeti hatóságok több ízbe-
ni elismerése bizonyítja – nem volt eredménytelen. Csökkentek az er-
dei tüzek. Az ellenőrzött területeken és az ellenőrzés időpontjá-
ban, tehát vasárnap és ünnepnapokon, többnyire nem is volt tűz. Ha
mégis előfordult, úgy a szolgálat tagjai elsőként láttak hozzá az ol-
táshoz és rendszerint meg is fékezték a tüzet, mire a távoli helyke-
re a tűzoltók megérkeztek. Legutóbb a Kevélynyergi turistaház kör-
nyékén végeztek eredményes tűzoltást a TESz tagjai.

Kezdetben a szolgálat megalakításakor a tüzesetek megakadályozása
volt az elsődleges cél. De a feladatok között szerepel az erdő tisz-
taságának megvédése, a turista-, vadász- és erdészeti berendezések
védelmi is.

Ma már a TESz tagjai egyéb feladatokat is ellátnak: a IX. kerületi természetbarátok a Holdvilág-árok régészeti területét védik; a Fejér-megyeiek pedig a területükön fekvő vár- és egyéb romokra is felügyelnek.

A Társadalmi Erdei Szolgálat tagjai szakképzett, vizsgát tett túravezetők, akik ezen felül elméleti és gyakorlati kiképzést is kapnak az erdők védelméből. Jelvényük és karszalagjuk van. Az erdészeti hatóság és a Természetbarát Szövetség közös igazolványával vannak ellátva. Személyük hatósági védelemben részesül.

A TESz jelentősége az utóbbi időben még inkább megnövekedett. Elég, ha hivatkozunk arra, hogy a szabadszombatok bevezetésével megnövekedett a kirándulási kedv és lehetőleg, és ez kívánatossá teszi, hogy a vasárnapokon és ünnepnapokon túlmenően szombatonként is legyen szolgálat.

Ehhez azonban a létszám nagymértékű növelése lenne szükséges. Arra kérjük tehát mindazokat, akik szeretik erdeinket és aggódnak értük, vegyenek részt tevőlegesen is megvédésükben. Lépjenek be valamelyik természetbarát szakosztályba (ha még nem tartoznak tagjaink közé), szerezzék meg az alapfoku túravezetői képesítést, s vegyenek részt a TESz munkájában; és szánják évente egy-két vasárnapjukat erre a célra.

Erősítsék személyes csatlakozásukkal is ezt a nagyfontosságú szervezetet, mely nemcsak őriz és ellenőríz, de nevel, oktat, tanít és felvilágosít is. A jó érzésű és áldozatkész emberek összefogásával lehet a legbiztosabban gátat vetni a további pusztításnak.

A Társadalmi Erdei Szolgálat
Országos Intéző Bizottsága

Esztétika az erdőgazdaságban

(Részletek Keresztési Béla fenti című tanulmányából)

A szocialista erdőgazdálkodás feladata az is, hogy azt az esztétikai és jóléti értéket, melyet az erdők jelentenek, megőrizze és az adott lehetőségekhez mérten növelje.

Az új erdészet esztétikai feladatát is szolgál akkor, amikor vissza-erdősít, amikor csemetét ültet az elgyomosodott tarvágásokba, az egykori erdők helyén keletkezett kopár sziklákba és üde fiatal fákkal cseréli fel a rontott erdők öreg böhönceit. Ezen az általános esztétikai feladaton kívül azonban vannak olyan helyi jellegű esztétikai feladatok is, amelyekre az erdőgazdasági munkában figyelemmel kell lenni.

Esztétikai és egészségvédelmi szempontokat elsősorban a városok, falvak, tanyaközpontok, ipartelepek, gyógyfürdők és üdülőhelyek körül elterülő erdőkben kell érvényre juttatni. Olyan kiránduló és üdülő erdőket kell ezekből az erdőkben alakítani, amelyek a rendes fatermelés szolgáltatása mellett szolgálják a dolgozók egészségvédelmét és plhenését, valamint kielégítik esztétikai igényeiket. Ahol pedig nincsenek erdők, ilyeneket kell telepíteni. Figyelemmel kell lenni továbbá az esztétikai szempontokra, a természeti szépségű tájak alkotórészét képező erdőkben.

Munkaterületei az erdészeti esztétikának azok az erdőrészek is, melyek műemlékeket, történeti emlékeket, ritka geológiai alakulatokat, magukban álló látványos sziklacsoportokat mint képet keretbe vesznek körül. Ezen helyek kiemelkedő esztétikai jelentőségénél fogva az erdészeti esztétikának feladata az is, hogy ahol hiányzanak az erdők, mint természeti diszkek, ahol a természeti és történelmi emlékeket nem emelik ki zöld keretként az erdők, erdősítéssel minél előbb gondoskodják pótlásukról.

A mai erdészeti esztétika azonban nemcsak működési területét illetően új, de új alapjaiban is, mert nem az üzemeltetésből kivont erdők kertészkedő művelését tekinti hivatásának, hanem az erdők üzemeltetését kívánja vezetni olyképpen, hogy az erdők természetes szépségét teljes mértékben megóvja, sőt fokozza. A régi erdészet szemléletében a szép erdő és a hasznos erdő többnyire mint két egymástól mereven elszigetelt fogalom szerepelt. (A kastélyok körüli parkerdőkben rendszerint teljesen beszüntették a fahasználatot, az üzemben álló erdőket pedig gátlás nélkül letarolták.) Az új erdészet dialektikus szemléletében a szép erdő és a hasznos erdő elválaszthatatlan egymástól, a két fogalom kölcsönösen áthatja egymást.

Az erdők esztétikai hatásának alkotó elemei az egyes fák. A fák esztétikai hatása fanemek szerint igen különböző.

A tölgy félgömbalaku roppant koronáját, mint izmos karok tartják hatalmas ágai. Börnemű, sötét, ragyogó levelei csomókban állanak az ágvégeken. Oszlopszerű, hatalmas nagy törzsének a gyökfőnél széles terpesze van, miként ha ezzel is hangsúlyozni akarná szilárd állását: rá hiába támad a vihar, ő - az erdők királya - nem hajlik meg előtte, mint a gyenge fűz és nem törik el mint az orom fenyő.

Amíg a tölgy az erő nyugalmas fenségével hat, addig a bükk a fiatalság szépségét mutatja. Törzse sudár, egyenes, hengerded. Kérge sima, világosszürke. Lombkoronája derűs, tömört, szétterjedő eleven zöld színű. Hamvasságát, üdeségét, simaságát késő öregkoráig megőrzi.

A lúcfenyő koronája kúpos. Törzse karcsú, nyulánk oszlopán a vékony ágak szabályosan ülnek. Világoszöld tül a hajtásokat köröskörül borítják. Sima, világosbarna kérget kerek, a széleken felhajló pikkelyek takarják. A lúcfenyő habitusa a geometriai szabályosság szépségével hat. A korona szabályosan kúpalakja a hosszú egyenes törzs, a vízszintes síkban szétterülő vékony ágak, a hajtások szabályos villái a tökéletes geometriai alakzat szépségét keltik.

Az erdei fenyő koronája a lombfákra emlékeztet. Kérge az alsó részen szürke színű, a felső részen pedig élénk narancssárga színű. Ezzel az élénk színnel ragyogó ellentétben áll a hosszú tük kékes-szürke árnyalatu világoszöld színe. Az erdei fenyő sajátos szépségű színei a színek egyik legnagyobb magyar festőjét, Szinyei Merse Pált is megragadták és az erdei fenyő megfestésére ihlették.

Míg állományt alkotó erdei fánk virágja rendszerint apró, jelentéktelen, nem feltűnő színű, addig az akácot tömör fürtökben álló pillangós fehér virágja teszi egyik legszebb fánkká. Ez a szép jövevényfa annyira a magyar ember szívéhez nőtt, hogy Herman Ottó joggal nevezte magyar fának. Az akác a magyar Alföldet új szépséggel - a virágzó erdővel - tette gazdagabbá. Május-júniusban az alföldi pusztaság akácerdőt virágáradat önti el.

És az erdőt alkotó többi fának is mind meg van a maguk jellegzetessége és különleges szépsége.

Az erdők képében az állományt alkotó egyes fajok jellege és egyéni tulajdonságai szerint adódik eltérés.

A bükkök tömört, szétterjedő koronái szorosan egymáshoz simulva elevenzöld menyezetként nyugodnak a sűrűn álló, szürke törzsek gyöngyházfényű oszlopain. Az üde talajt tiszta, barna alomtakaró borítja. A csodálatos oszlopcsarnokban tavaszi hűvösség és sötét homály uralkodik. Csak néhol lopóznak keresztül egyes napsugarak a lombos menyezeten és szövik keresztül rézsutos zöldes fényvonalukkal a homályt.

Amíg a bükk erősen közösségi érzésű fa - késő vén koráig zárt állásban marad, s szürke oszlopokon nyugvó ágazatát szinte egymásba fonja, - addig a tölgy erősen "individualista", ritka erdőt alkot, melyben ugyyszólván minden törzs külön akar érvényre jutni. A vén tölgyes ritka állományát hatalmas törzsű roppant koronájú fák alkotják, alattuk gyomok és cserjék verődnek fel, amelyek felfogják maguk körül a szél által kergetett száraz lombot.

A szabályos lúczykos koronái, felfelé irányuló csúcsíves ágai és karcsú, nyúlánk törzsszszlopal gót épületeket juttatnak eszünkbe. Az erdő belseje sötét és komoly. A talajt a lehullott tűk sűrű tömött rétege takarja, csak ahol egy kis résen behatol a napsugár, ott díszlik puha, dús moha és tarkavirágú növényzet.

Az erdőt alkotó faemeken kívül az erdőhasználat módja is nagymértékben befolyásolja az erdő képét. Az erdőalakok, különösen a magról kelt fákból álló szálerdők, a fák kivágásának a módja szerint igen változó külsőt vehetnek fel. Egy-egy fának vagy egész facsoportnak a zárt erdőből való kivágása történhet oly módon, mely elősegíti, hogy a lábon maradt fák lehullott magvaiból az anyaállomány védelme alatt a kiválogatott fák helyére természetes uton újak kerüljenek, de történhet oly módon is, hogy az új fákat, melyek a fatermelés folytonosságát hivatottak biztosítani, csak mesterséges uton, csemeteültetéssel, dugványozással, vagy magvetéssel lehet megtelepíteni.

A szálerdők természetes felújítási módjai közül a szálalás alakítja legkedvezőbben az erdő képét. A szálaló erdőben a vágásérett fákat szálánként és elszórtan vágják ki, évről-évre végigmenve a vágással az erdő egész területén. A szálalóerdő kiemelkedő esztétikai előnye, hogy mivel az érett fák kivágása az erdő egész területén történik, az erdő véges-végig állandóan ugyanazt a kedvező külsőt mutatja. A szálaló erdőben alkalmazott vágás, illetve felújítási módok esztétikai szempontból a legkedvezőbben alakítják az erdő képét, egészségvédelmi szempontból pedig biztosítják az állandó "felnőtt" erdő előnyét (kikülvetve a tarvágiást követő erdőtlenség időszakot), egyúttal az erdőművelés legfejlettebb, legbelterjesebb eljárásai is, amelyek az adott körülmények között elérhető legnagyobb növedéket, legnagyobb évi fatermelést biztosítják. A gazdasági és az egészségvédelmi szempontból valóban hasznos és az esztétikailag igazán szép szintézist adják ezek az erdők.

Azokat az erdőtesteket, illetőleg erdőrészeket, amelyek esztétikai és egészségvédelmi szempontok szerint vezetett üzemeltetést igényelnek, az erdőrendezésnek az üzemtervek készítésénél a sablonos eljárás keretéből ki kell vonnia. Nem azt jelenti ez, hogy ki kell őket szakítani az üzemtervből, hanem azt, hogy bennük a megfelelő vágás-módot és felújítási eljárást kell előírni, a hozamot illetően tehát ez a terület is része marad az üzemegységnek.

Az üzemterv készítésénél előtérbe kerül ezekben az erdőkben az erdei tisztások sorsa. Illés Nándor azt írja az eredeti tisztásokról, hogy szép hatásuk felülmúlhatatlan, úgyhogy akinek csak egy szikrányi érzéke van a szép iránt, készségesen alá kell írnia azt a kívánalmat, hogy ahol nincsenek, ott csinálni kell tisztásokat. A napfényes rét tarka virágai valóban kellemes változatosságot jelentenek az erdőben.

Az erdei tisztásokon kívül legjobban a tavak illenek az erdőbe. Ahol természetes tavak nincsenek – ha könnyűszerrel lehetséges – esztétikai szempontból igen előnyös kisebb-nagyobb mesterséges tavak létesítése.

Az esztétikai és jóléti szempontok szerint berendezett erdőkben a szállítási célokra szolgáló utakon kívül szükség van sétatutakra, ösvényekre és esetleg nyiladékokra is.

A kiránduló- és üdülőerdőkben a közönség könnyen s kényelmesen járható sétatutakat kíván, amelyek lépten-nyomon alkalmat adnak a természet szépségeiben való gyönyörködésre.

A sétatútnak mindig valamilyen célhoz kell vezetnie. A sétálni indulók rendszeren azt kérdezik, hogy hová megyünk. Ezért az útnak valami látnivalónál kell végződnie. Lehet ez hegytető, melyről szép kilátás nyílik, vízesés, tó, forrás, sziklacsoport, rom, erdei tisztás, menedékház, szép erdőrészlet, kilátótörőny, különleges alakú fa, stb.

A célszerűen vezetett nyiladékok a síksági és dombvidéki erdőkben igen szépek. Némely szűk erdei nyiladékból távoli perspektívák nyílnak messze tájakra. A szabályos nyiladékhálózat emellett a síkvidéki erdők valóságos váza, de jó hatást kelt egy-egy nyiladék kevésbé tagolt hegyoldalakon, ellaposodó hegygerincen, vagy fennsíkban is.

Ellenben a hegységekben a domborlati viszonyokhoz nem alkalmazkodó, hegyen-völgyön átvonuló nyiladékok (a Pilis és a Vértes hegység némely részén például) merev egyenessége bántó ellentétben áll a természetes vonalak: hegygerincek, völgyek, patakok és rétegvonalak mentén vezetett utak kanyargó alakjaival. Ezek a nyiladékok nyilvánvalóan célszerűtlenek (nem használhatók útnak), a szépség érzete pedig nagyobb, ha kapcsolódik hozzá a célszerűség, a használhatóság érzése is.

(Megjelent az Erdészeti Lapok 1950. évi májusi számában.)

A Társadalmi Erdei Szolgálat

taglétszámának alakulása

	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Budapest	386	522	607	712	661	765	852
Megyék	-	-	395	425	370	381	594
Összesen	386	522	1002	1137	1031	1146	1446

Az erdők közjóléti szerepe

(Dr. Tóth Sándor előadásából készült kivonat. Megjelent a Természetbarát Híradó 1968. évi 5-6. számában.)

Az Országos Erdészeti Egyesület kebelében a közelmúltban megalakult az erdők közjóléti szerepével foglalkozó szakosztály.

Ez már önmagában is öröndetes esemény. A megalakulás jelentőségét fokozza, hogy az új szakosztály kezdettől igen tevékenyen dolgozik ebben az új feladatkörben. Már 1967-ben "Az erdő" májusi számát ennek a célnak a szolgálatába állították. Ilyen cikkeket olvashatunk benne: "Az erdők többoldalú hasznosítása világprobléma." - "Az erdők szerepe a talajvédelemben." - "Városaink zöldövezetének kialakítása az erdészeti feladata." - "Közös uton... Erdészet és turisztika." - "Vadászat-sport-üdülés." - "A közutak mentén létesített fásítások feladatairól." - "Autóspihenők létesítése az országutak menti erdőkben." - "Erdészet és természetvédelem" - "Egy titfelejtett őstölgyesről." - "Zöldövezeti telepítések irányelvei." - "Homoki erdeink védőszerepéről." - "Erdő a művészetben." - Mindez megfelelő képanyaggal illusztrálva. S olyan címlappal és hátoldali képpel, hogy minden turista örömet lelheti benne.

A szakosztály működése gyakorlati tételre is kiterjed. 1968 júniusában kétnapos tanulmányi látogatást szerveztek vidéki erdőgazdasági vezetők részére; bemutatták a fővárosi üdülőerdőket.

A helyszíni bemutatót szakmai előadás egészítette ki, "Az üdülőerdő gazdálkodás gyakorlati problémái a budapesti erdőkben" címen. Ezt Dr. Tóth Sándor a Mezőgazdasági és Élelmészügyi Minisztérium Erdészeti Hivatalának főosztályvezetője, ennek a kérdésnek az egyik legjobb hazai ismerője tartotta. A szép színes felvételekkel kísért előadás messze túlhaladta az erdészeti gyakorlati problémák körét. Esztétikai célú erdőtelepítési, erdőrendezési, erdőkezelési tanácsai már egy sajátos természetvédelem kialakítását célozták, melynek anyaga az élőfa és eredménye a fák válogatásával, keverésével, elhelyezésével kialakított esztétikai élményt nyújtó erdő.

Milyen fák és milyen rendben kerüljenek egymás mellé, hogy a kialakított természeti kép vonzó legyen, hogy milyen fanemek adják együttesen a kívánt forma és színhatást; ez már művészet is. Céljánál, mondanivalójánál fogva méltán számot tarthat minden természet szerető ember, köztük is elsősorban a turisták érdeklődésére. Hiszen a szervezett turistamozgalom az erdőt, mint üdülő és pihenőhelyet már 95 esztendeje használja. Az üdülőerdők kialakítása ma már világviszonylatban általános törekvéssé vált. Két erdészeti világkongresszuson szerepelt az utóbbi időben. A magyar erdészet, elsősorban a fővárosi erdőgazdálkodás ebben már nagy multra tekinthet vissza.

A vizsgálódás köréből természetesen ki kell zárni a háborus éveket. 1942. szeptemberében légítámadás érte több helyütt a főváros erdőterületét. Számottevő kárt nem okozott. Annál hátrányosabbak voltak a fahány nyhítésére éveken át végzett rendkívüli kitermelések. Ezek

alól a fővárosi erdészet nem vonhatta ki magát. Míg pl. 1934-ben 2.381 ürköbméter fát termeltek a budapesti erdőkben, addig 1942-ben az évi termelés 5.374 ürköbméterre emelkedett, nem számítva a rőzsét, mely további 2.305 ürköbmétert tett ki. A II. világháború után egy ideig túl sok fát vágtak ki.

Az idősebb állomány kivágásával, vagy megritkításával nagymértékben csökkent az erdők átlagkora: a tölgyeseké 20 évvel, az összes erdőké átlagosan 13 évvel lett kevesebb. Ez pedig kedvezőtlen jelenség, mert az erdők átlagkora, ill. az átlagkor növekedése minőségi fokmérője az üdülőerdőknek. Érdekes tudni, hogy egy 1961. évi felmérés szerint a budai erdők 38.8 %-a 1-20 éves, 12.0 %-a 21-40 éves, 15.9 %-a 61-80 éves, 12.7 %-a 81-100 éves és 10.2 %-a 100 évnél idősebb volt. Átlagosan 44.2 éves volt a budai erdőterület.

Többé-kevésbé kiszorultak, háttérbe szorultak ezekben az időkben az értékesebb fafajok: a tölgy és a bükk. Előtört a kevésbé értékes sarjállomány. A rontott erdőket helyrehozni, a nemes faállományt pótolni mai erdőgazdálkodásunk fontos feladata.

Mi értendő az erdők közjóléti szerepe alatt?

Az a törekvés, mely az erdőkben az esztétikai célokat a gazdasági célok elé helyezi. Az erdőt elsősorban szépeszeti céllal műveli. Sétára, kirándulásra, üdülésre kívánja alkalmassá tenni. Ez legerőteljesebben a városok területére benyúló park- és sétaerdőknél jelentkezik.

A két fogalom megközelítően hasonló, mégis azzal az eltéréssel, hogy a sétaerdő a külsőbb övezet, amely hosszabb séták, kirándulások célját szolgálja s ennek megfelelő berendezésekkel (esőházak, tüzrakóhelyek, stb.) is rendelkezik.

A város szélén nyíló parkerdők rövidebb pihenésekre nyújtanak könnyen és gyorsan elérhető lehetőséget. Itt többnyire elegendő a sétautatól csupán pihenőpadokkal ellátni.

A parkerdő és a sétaerdő adja együttesen az üdülőerdő fogalmát. S miután üdülési (vagy helyesebben felüdülési) célokat nem csupán a zárt erdők, hanem a félig nyitott, sőt az egészen nyitott területek is szolgálhatnak, mindezeket közös néven üdülőtérnek nevezik.

A városi erdők rendszerint beleolvadnak a város körüli erdőségekbe s együttesen kisebb-nagyobb erdőövezetet alkotnak. Ez a helyzet Budapesten is. Ezekben a városon túlnyúló erdőségekben már kevésbé érvényesülnek olyan tudatos művelési törekvések, mint az üdülőerdőkben: Itt a gazdasági cél az elsődleges. Mégis egyéb tulajdonságaiknál fogva (nagyobb kiterjedés, kisebb forgalom, háborítatlanabb csend, élvezetes feladatot nyújtó tájékoztató és sportolási lehetőségek) nem kevésbé kedveltek és becsesek. Az erdő használatához szükséges berendezéseket itt már nem az erdészet bocsátja rendelkezésre, hanem az erdőt sport célokra használók maguk létesítik

azokat: a természetjárók utakat jeleznek, forrásokat foglalnak, kilátókat emelnek, védkunyhókat, kulcsosházakat, stb. létesítenek; a vadásztársadalom hasonlóképpen elkészíti mindazt, amire a vadászat gyakorlásához szüksége van (vadász-kunyhók, vadászházak, magaslesek, etetők, sózók, cserkészutak, stb.)

Mennyi az ország üdülőerdő szükséglete?

Tóth Sándor dr. számítása szerint, melyet részletesen ismertetett "Az erdő" fentebb jelzett számában, valamivel több mint 12.000 hektár.

Budapest jelenlegi erdőterülete mintegy 4.000 hektár. Kíváncsinos lenne 5.625 hektár. A fővárosi erdők háromnegyed része a budai oldalon fekszik, negyed része a pestin. A pesti oldal erdeje, 60 %-ban akác, 16 %-ban nyár. Ezek, különösen az akác, kevésbé szolgálják az általános üdülést. Inkább helyi jelentőségük van. Sokat szenvednek itt a gyakori füstgáztól is, amit a tölgy például vagy az eperfa egészen jól elvisel, de az akác, a fekete-nyár kipusztul tőle. – A budai oldal faállománya jobb, bár túl sok benne a fekete fenyő. De ennek is van előnye: szebbé teszi a téli tájképet. Különösen ott, ahol vörösfenyő vagy duglászfenyő állományok is vannak. A közönséges feketefenyő szintén igen szép téli látvány, amikor hótól roskadoznak ágai.

Szólni kell végül az erdei berendezésekről is.

A legfontosabb az út. A sétauthálózat tárja fel az üdülőerdőt. Szép, hajlékony, mindenkor a terephez igazodó vonalvezetés elsőrendű követelmény. Az uthálózat mutassa meg a terület minden szép pontját. Ugy vezessen, hogy aki végigjárja, megismerhesse az erdőt, ne csak általában, de részleteiben is.

Az építményeknek tájbaillőnek kell lenniök. Az árkokat, vízmosásokat odaillő fahidak, a meredekebb részeket fagerenda lépcsők hidalják át, illetőleg győzzék le. Aki a fővárosi erdőkben jár, meggyőződhet róla, hogy ez valóban így történik. Gyakorlati hasznukon túlmenően külön kedves látvány a sok csinos, erdei hangulatu esőház. Közeliükben a mesterkéetlen tüzrakóhelyek még fokozzák a hangulatot.

A sétaut jellegéhez hozzátartoznak a padok. Nagyon stilszerűeket találunk a budapesti erdőkben. A kettéfűrészelt rönkökből készültek, nagyon jól illeszkednek a környezetbe. A magános, öreg fák alatt elhelyezett padok különösen hangulatosak, a kilátópontok padjai, padsorai pedig kényelmesebbé teszik a szép panorámák élvezését.

A faállományt illetően nincs eltérés a közjóléti és a gazdasági cél között. A két szempont találkozik. A zöldövezeti értékekben kiemelkedő állományok hozamban a legjobbak. Az alacsonyhozamu állományoknak a zöldövezeti értéke viszont csekély. A leglátogatottabb kirándulóhelyek a legjobb minőségű állományokban alakultak ki.

Mindezek felül hozzátartozik még az erdőhöz a vadonélő állat, elsősorban a madárvilág. Mesterséges oduk kihelyezése még növeli

számukat. Szép számmal lakják a budai erdőket őzek. A zugligeti részen nem ritkaság, hogy lemerészkednek az erdőszéli, külső kertekig. A vadászat hátrább szorításával számuk örvendetesen megszaporodott. Hogy milyen felejthetetlen élmény ez a városi embernek, ki ilyet legfeljebb állatkeretben láthatott, azt alig lehet elmondani.

Az üdülőerdők fenntartására a főváros sokat áldozott a múltban és államunk milliókat áldoz jelenleg is. Mi természetbarátok pedig ott segíthetünk, hogy még jobban megerősítsük a Társadalmi Erdői Szolgálatot.

Ne legyen a fővárosi erdőknek egyetlen pontja sem védelem nélkül! Vigyázzunk ezekre a szép erdőkre, és a nagy áldozattal, sok megértéssel létesített berendezéseikre. Különösen a sűrűn látogatott s így a legtöbb károkozásnak kitétt városkörnyéki erdőkre ügyeljünk gondosan. Neveljünk az erdők szeretetére és megbecsülésére. Hasson át bennünket az a tudat, mely közvetlenül vagy közvetve minduntalan kicsendült az előadásból:

"Az erdők értéke felbecsülhetetlen a várost övező táj formálásában, hangulatának meghatározásában".

A virágszedés erkölcstana

(Részletek dr. Boros Ádám "Virágszedés és természetvédelem" című írásából.)

A drákói eszközök hívei megtiltanának minden virágszedést. Megtiltanák, hogy ősszel színes lombot vigyenek a kirándulók haza az erdőből. Ennek a könyörtelen megoldásnak ellenzője – amint azt e cikk szerzője ismételten nyilvánosan is kijelentette, – ezzel szemben úgy vélik, hogy mindenkinek joga van a vadvirágokból vinni, és abban otthon még napokig gyönyörködni.

A réteken, kaszálókon, szántóföldeken a virág olyan tömegben terem, hogy egy-két vagy akár sok csokor elvitelével sem a virágpompa, sem a szénatermés nem lesz kevesebb és a természetben okozott kár észre sem vehető. Az ősszel tömegben megpirosodó cserjék lombját a természet oly mennyiségben ontja, hogy nincs abból semmi kár, hogy akár a csokrok tömegét viszik is a kirándulók haza. Ettől eltiltani a virág- és természetkedvelőket nem volna emberséges, sőt a virágban való gyönyörködésről a növények megismerése iránti kedvről riasztanánk el őket.

Könyvekből botanikát kellene tanulnia annak, aki lelkiismeretesen akar kirándulásai során csokrot szedni, mert a ritkaságok, érdekességek tömeges leszedésével komoly kárt lehet okozni. Borzadva látom néha a kirándulók kezében a csokorban egy-egy féltett ritka növény példányait, amelyet a "tettes" gyanútlanul beleszedett csokrába. Pedig, ha mellette állt volna valaki, aki jó növényismerő, és megkérte volna, hogy ne nyúljon hozzá, biztosan szívesen lemondott volna a ritkaság leszedéséről.

Nem túlzok tehát, amikor azt indítványozom, hogy szükséges lenne virágszedési útmutatót kiadni, amelyből mindenki megtudhatná, mit szedhet le nyugodt lelkiismerettel, mihez nyúljon óvatosan és mi a "tabu"!

Tömegesen élő növények csokorbaszedése nem ütközik a jóérzés etikai szabályaiba. Ahol egész hegyoldalakon szinte ég a szömörce tűzpiros lombja, ott nyugodtan szedhetünk őszi lombot. De minő barbarizmus volna, ha a közeli fásítás csemetéiről hozzászaggatnánk néhány sárga juharfaágat! Juharfa lombot is szedhetünk, ha van bőven, de a nagyobb fákról, amelyeknek megse kottyán néhány gally leszedése. A kecskerágó is pompás piros színű ősszel, piros termése is gyönyörű, és erdészetiileg gyomnak számít, tehát szedhetünk belőle. A főváros körül például minden egyes darab fenyőfa ültetett, lelkiismeretes ember ezért egyetlen ágacsokát sem vesz le róla.

A réteken a margitvirág, harangvirág és sok más szép mezei virág tömegesen él. Négyzetméterenként ezerszám. Előbb utóbb jön a kaszálás, itt tehát kárt nem teszünk azzal, ha elviszünk akárhány csokrot is.

Sziklákon ritkán terem szép virág olyan tömegben, hogy leszedése ne volna "növénygyilkosság". Lelkiismeretes turista, kiránduló ezért, ha nem járatos a flóra ismeretében, ne szedjen itt csokrot.

Sokan előszeretettel tördelik le a gyümölcsfák virágzó ágait, hogy otthonukat díszítsék a tavasz e felettebb ütle színfoltjaival. Ám ilyenkor aligha gondolnak arra, hogy a virágzó ágak letördelésével a jövőendő termést, a zamatos gyümölcsöket pusztították el s ugyanakkor a nemes gyümölcsfát csonkították meg.

Ha szeretjük a virágot, tanuljunk egy kis botanikát, legalább annyit, hogy meg tudjuk állapítani, az előttünk virító növény tömegesen él-e, vagy kimélnünk kell.

A virágszedés etikájáról szóló könyvet, a virágszedési útmutatót pedig szeretném megírni és a természetkedvelők kezébe adni, mert sem a virágszedés teljes megtiltása, sem pedig a növényvilág avatatlan pusztításába nem tudok belenyugodni.

(Boros professzor, mozgalmunk régi barátja és tanítója, 50 éves szakírói jubileuma alkalmából írta ezt a cikkét. /Búvár 1968. évi 3. száma./)

Gombagyűjtők ellenőrzése

A napi sajtóból, rádióhírekből ismeretes, hogy a több évtizede tartó széleskörű felvilágosító munka ellenére még mindig történnek súlyos gombamérgezések, amelyeknek halálos áldozatai is vannak; előfordul, hogy egy-egy családon belül többen is áldozatául esnek könnyelműségüknek. És bár ezrek keresik fel a különböző gombavizsgáló állomásokat, még mindig nagyon sok a túlságosan magabiztos kiránduló, aki a régi hiedelem (megfeketedő ezüstkanál, a gomba törésfelületén történő elszíneződés, stb.) alapján igyekszik megnyugtatni magát, hogy az általa szedett gomba nem mérges. Holott általános és alapvető szabály az, hogy a mérgező gombáknak nincs közös ismertetőjelük. Legmérgezőbb gombánk a gyilkos galóca például állja valamenynyit "biztos próbát".

Az Erdei Szolgálat megindulásakor kézenfekvőnek látszott, hogy helyszíni gombaellenőrzéssel is foglalkozzék. Ellenőrizze a gyűjtött gombát is, ha szolgálata közben gombaszedőkkel találkozik. Erre a feladatra természetesen csak olyanvalaki vállalkozhat, aki alaposan ismeri a gombákat. Gombaszakismeretre mindenki szert tehet, ha elvégzi a hivatalos tanfolyamok valamelyikét. Az Erdei Szolgálat megindulásakor már mintegy háromezren végezték el alap-, közép- vagy felsőfokon a tanfolyamot; köztük igen sok természetjáró is. A szolgálat tagjait tehát igyekezzünk úgy összeállítani, hogy tanfolyamot végzett, vizsgázott gombász is legyen közöttük.

Az erdei szolgálat, ha gombaszedőkkel találkozik, vizsgálja meg a gyűjtött gombát. Az érdekelteknek meg kell magyarázni, hogy ez saját érdekükben történik. Ha a gombák között mérgezőt nem találnak, ez megnyugtatólag fog hatni a gyűjtőkre is. Mindenesetre figyelmeztessék őket, hogy a továbbiakban szedett gombát hazafelé menet feltétlenül mutassák be valamelyik gombavizsgáló állomáson. Ilyen működik a Moszkva téren is, s a HÉV Margithídi végállomásánál. Vagy másnap bármelyi vásárcsarnokban; mindegyikben dolgoznak vizsgázott gombások.

Figyelmeztessék a gyűjtőket, hogy az összeszedett gombát ne tartsák műanyagzacskóban, dobozban, vagy más módon elzártan, mert befülnek és hamar romlásnak indul. Hazaérve azonnal terítsék szét s ha nem fogyasztják el azonnal, hideg, száraz, szellős helyen tárolják.

Ha a gyűjtött gombák között mérgezőt is találnak, azt semmisítsék meg. De előzőleg bizonyítsák be a gyűjtőnek, hogy valóban mérges gombáról van szó. Erre a célra a legmegfelelőbb a gomba hiteles ábrázolását bemutatni. Ezért az Erdei Szolgálat gombász tagjánál mindig legyen olyan gombaskönyv, amelyben a mérgező gombák színes ábrázolása látható. Ilyen gombászati szakkönyv, kézikönyv, háztároló ma már több is van forgalomban, mind elismert szakemberek-

től. Az ilyen képes bizonyítás általában meggyőző szokott lenni és megköszönik a felvilágosítást. De ha a gyűjtő továbbra is makacskodik, a gombát erővel el kell kobozni és meg kell semmisíteni. Semmiképpen sem szabad hagyni, hogy valakinek a tudatlansága a maga és családtagjai vagy társai életét, egészségét veszélyeztesse. Természetesen ez esetekben is figyelmeztetni kell a gyűjtőket, hogy a továbbiakban szedett gombát vizsgáltsák meg.

A gombagyűjtés ellenőrzése önmagában is szép és fontos feladat, s ez kiterjed az egész időnyre, mert a gombák – mindig mások és mások – folyamatosan tenyésznek tavasztól ősziig.

Megemlítjük, hogy a TESz tagok részére külön tanfolyamot is szerveztek, továbbá, hogy mozgalmunk hatására az Országos Erdészeti Egyesület Mykológiai Szakosztálya is megszervezte TESz-járóreit.

A F A F O H Á S Z A

VÁNDORI!

Ki elhaladsz mellettem

ne emelj rám kezet!

ÉN VAGYOK

tűzhelyed melege, hideg téli éjszakákon.

ÉN VAGYOK

tornácod barátságos fedele,

melynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől,

és gyümölcsöm oltja szomjadat.

ÉN VAGYOK

a gerenda mely házatat tartja.

ÉN VAGYOK

asztalod lapja.

ÉN VAGYOK

az ágy amelybe fekszel,

a deszka amelyből csónakod épited.

ÉN VAGYOK

házad ajtaja, bölcsőd fája, koporsód fedele.

VÁNDORI!

Ki elmegy mellettem, hallgasd kérésemet:

NE BÁNTS!

A Társadalmi Erdei Szolgálat szerepe a vadállomány védelmében

(A Magyar Vadászok Országos Szövetségének tájékoztatója)

A TESZ járőrök feladatuk végzése során igen gyakran találkoznak riadtan menekülő vaddal. Nyilvánvaló, hogy a vadállatot valaki, vagy valami megzavarta, a nappali pihenő helyén rejtekéből kimozdulásra kényszerítette. Ezáltal – különösen a tavaszi és nyár elei ellési időszakban a gyenge és a szülői támogatásra erősen rászoruló szaporulat zaklatásával – komoly kár keletkezhet a vadban. Az erdő vadjai sokkal kényesebbek és érzékenyebbek, mint a – szintén igényes – domesztikált állatok. Az ember által érintett, vagy szennyezett [ételmaradék, papír, konzervdoboz, testszag:] erdei széna, erdei rétek, legelők nem alkalmasak a vad táplálkozásának biztosítására. A vadban az ember szaga végtelen nagy rémületet okoz, és azt menekülésre kényszeríti e helyekről. Fejlődéséhez, növekedéséhez nélkülözhetetlenül szükséges, hogy a vadrejtő sűrűk, bozótok, gázosok – egy szóval ahol jó rejtőzködés lehetősége van – biztos nyugalmat jelentenek számára.

Sajnos nem egyszer észlelhetünk olyan jelenséget is, hogy a

- vadgazdálkodási berendezések: vadetető, forrás, sózó, dagonya,
- vadászati berendezések: magasles, cserkészút, szóró stb.

rongálódást szenvednek a felelőtlen emberek, vagy oktalanul szórakozó személyek miatt, ezáltal tönkretéve a vadgazdálkodási szakemberek, dolgozók munkáját, csökkentik annak lehetőségét, hogy a vad a részére kitett táplálékot, vizet, vagy a hűsülést jelentő dagonyát igénybevehesse.

A Társadalmi Erdei Szolgálat járőreinek, tagjainak már eddig is szembe tűntek ezek a rendellenességek és felmerült körükben az az igény, hogy e téren is tevőlegesen járuljanak hozzá az erdő rendjének biztosításához.

Mit vár a magyar vadásztársadalom és ezen túlmenően népgazdaságunk önkéntes segítőitársainktól? Tudott dolog, hogy mily értéket képvisel a hasznos vad, túlmenően azon, hogy mint természeti kincs mit jelent, hiszen nem képzelhető el az erdő és a mező az állatvilág nélkül.

Egy élő mezei nyul export ára 1.080.- Ft,
egy őzbak bérkilövetése az agancs súlyától függően 600 – 25.000 Ft
egy szarvasbika " " " " 3000-300.000 Ft
bevételt jelent devizában az országnak, nem számolva a húsertéket, mely szintén jövedelmet jelent. A vadhus jelentős népelelmezési cikk. Ebből évente 2.000 vagon a teríték.

Természetes, hogy az előbbi számok tükrében sem a vadászatra jogosultnak, sem az országnak nem érdektelen hogy a tenyésztési időszakban mennyire háborítatlan a vad, milyen agancsot rak fel, hogyan fejlődik, mert mindezek együttesen hatnak értéknövekedésére.

A Társadalmi Erdei Szolgálat tagjai az alábbiakban segíthetik a vadgazdálkodás és a vadászet eredményességét:

- A vadvédelmi területeken a természetjárók nagy tömegének a kijelölt turistautakra való irányítása.
- Az erdő csendjének biztosítása (a rádiósoktól, ordítóztól és éneklőktől).
- Az erdők, rétek, tisztások, mezők tisztántartása. Eldobált szemetek (konzervdoboz, papír, ételmaradék stb.) összegyűjtése, kijelölt helyen való lerakítása.
- A tilalmi táblával megjelölt cserkészutak igénybevételének tilalma. Ugyanis a cserkészutak oly helyeken készültek, ahol legalkalmasabb a vad megfigyelése. A cserkészuton való állandó mozgás kizárja e cél megvalósítását.
- Az erdőkben és a mezőkön a vadrejtő helyek zavartalanságának biztosítása.
- A vadgazdálkodási és vadászati berendezések (magasles, sózó, etető stb.) védelmének biztosítása a rongálótól.

A fentiek megvalósítása kizárólag azon az alapon, amit a TESZ járószolgálat munkája során végez, nem oldható meg; feltétlen szükséges, hogy a természetbarátok és turisták táborának sajtójában rendszeres tájékoztatás jelenjen meg. Állandó kapcsolattartás szükséges ezért a Magyar Vadászok Országos Szövetségével, megyei szerveivel, a vadászterületek bérletiivel, főleg azokon a helyeken, ahová intenzív tömegáramlás van (:felkapott kirándulóhelyek stb.):

Igen sok turistának vágya, hogy a természetről, virágokról, nem utolsósorban a vadról maradandó emléket, fényképet készítsen. Ezt a szándékát akkor valósíthatja meg, ha - amint már fentebb mondtuk - minél csendesebben, zaj, lármával járja az erdőt; nem hagy maga után, úton- útfélen a vadat riasztó szemetet, emberszagot, mely hosszabb-rövidebb időre távollattartja szokott váltójától. A természetjáró és a vadász céljai bizonyos szempontból közesek, minél jobban kívánnak betekinteni az állatvilág, a vad életébe. Ugy gondolom egy-egy gidált vezetőgető őzsuta, egy borjával járó szarvastehen vagy vaddisznó-konda megfigyelése - a kijelölt turistautakról - sokkal több, nemesebb szórakozást jelent, mintha a zsebrádió a négy fal között is élvezhető táncdalokkal bontják meg a természet nyugalalmát.

A TESZ legyen segítőtje a vadgazdának, a vadásznak. E munkához jó egészséget kíván a

Magyar Vadászok Országos Szövetsége.

A műemlékvédelmi rendelet

(Dr. Barcza Gézának a Természetbarát Híradó 1967. évi 5. számában megjelent cikke.)

Az építésügyi miniszter 1/1967./I.31/ÉM. számú rendelete újólga szabályozza a műemlékvédelmet.

A jogszabály a védett építmények és területek öt értékkategóriáját határozza meg:

Műemlék a hazánk történeti multjának jellegzetes pótolhatatlan olyan emléke (építmény és egyéb alkotás, annak tartozékai, továbbá a vele kapcsolatos képző- és iparművészeti alkotások), amely az ország gazdasági-társadalmi és kulturális fejlődésének tárgyi bizonyítékául szolgál, s építészeti történeti, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti vagy néprajzi szempontból kiemelkedő jelentőségű.

Műemlék jellegű az építészeti, történeti, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti vagy néprajzi szempontból jelentős építmény és egyéb alkotás, annak tartozékai, továbbá a vele kapcsolatos képző- vagy iparművészeti alkotások.

Városképi jelentőségű - városban és községben egyaránt - az olyan építmény és annak külsőleg látható tartozékai, amely történeti vagy művészeti értékre tekintettel nem minősíthető műemléknek vagy műemlék jellegűnek, de külső megjelenésénél (hely, tömeg, építési mód, homlokzat) fogva az adott jellegzetes városkép kialakításában lényeges szerepe van.

Műemléki jelentőségű terület a település olyan összefüggő része, amely a jellegzetes településszerkezet (terek, utcák vonalvezetése és beépítettsége) történelmi kialakulását, fejlődését bizonyítja, továbbá az olyan városrész, tér, utca, utszakasz, ahol a nagy számban előforduló műemlékek, műemlék jellegű és városképi jelentőségű építmények együttest, illetőleg jellegzetes városképet alkotnak.

Műemléki környezet a műemlék megjelenését, zavartalan érvényesülését biztosító építészeti és tájképi környezet.

I. Műemléki alapfogalmak

A szocialista műemlékvédelem célja a nemzeti mult - a gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés - tárgyi bizonyítékaként szolgáló korabeli hiteles dokumentumok megőrzése, fenntartása, bemutatása és a nemzet közkincsévé tétele. A mult emlékeiként ránk maradt építményeknek nagy tudományos jelentőségük van. Ezekről olyan adatok olvashatók le, melyek más források hiányában is hitelesen bizonyítják az egyes korok és társadalmak jellemzőit, fejlettségét, a nép élet- és munkakörülményeit, eszméit stb.

A műemlék fogalommeghatározása a műemlékvédelem alapvető kérdése. Ez határozza meg ugyanis a védendő építmények körét és terjedelmét. A fogalmak meghatározására sor kerülhet olyan módon, hogy mindaz műemléknek tekintendő, melyet védetté nyilvánítanak. Az OÉSZ ilyen fajta fogalommeghatározása helyett az új miniszteri rendelet az egyes műemléki kategóriák legfőbb jellemzőit határozta meg, melyek alapján sor kerülhet az abba a körbe tartozó objektumok védetté nyilvánítására. Tehát nem azért műemlék valamely építmény, mert védetté nyilvánították, hanem azért nyilvánították védetté, mivel a műemlékekre meghatározott írmérveknek megfelelt. Ez a szemléleti mód jobban megfelel a szocialista tudományosságnak, s nagyobb lehetőséget ad a szubjektivitás kiküszöbölésére is.

A műemlék-fogalomnak a gyakorlati használatban két jelentése van. Egyrészt gyűjtőfogalomként műemléknek nevezzük a műemlékileg védett ingatlanjellegű emlékeket, másrészt az értékeesebb ingatlanemlékek csoportjának egyedi jelölésére szolgál.

A műemlékileg védett építmények értékét építészeti, történeti, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti, vagy néprajzi jelentőségük adja meg. A történeti jelentőségbe beletartoznak a jelentős munkásmozgalmi emlékekkel, valamint történelmünk nagyjainak (neves államférfiak, hadvezérek, írók, költők) életével kapcsolatos építmények is (pl. szülőházak).

A műemlékek és a műemlék jellegű építmények olyan hiteles dokumentumok, amelyek hazánk történeti multját, az ország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését bizonyítják. A kettő között azonban minőségi differencia van. Míg a műemlékek kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan emlékek, addig a műemlék jellegű építmények csupán jelentős emlékek. Ennek a különbségnek elsősorban az építmény fenntartása ügyében van jelentősége. Míg a műemlékek feltétlenül fenntartandók, addig a műemlék jellegű és a városképi jelentőségű építményeknél a gazdaságosság, illetőleg a rendezési tervekbe illeszthetőség határt szab a fenntartásnak. Ezideig a gazdaságosság elbírálásánál az ügyben érintett szervek érdekeltiségüknek és céljaiknak megfelelően többnyire eltérően foglaltak állást, most az új jogszabály egységes szemléleti mód megteremtését teszi lehetővé.

A műemlékek a műemlék jellegű és a városképi jelentőségű építmények egyedi értékük miatt, a műemléki jelentőségű területek kollektív értékük miatt élveznek védelmet. A műemléki jelentőségű területek védettségét az indokolja, hogy ott a műemlékek, műemlék jellegű és a városképi jelentőségű építmények nagy számban, a terület jellegét meghatározóan együttesként fordulnak elő, illetőleg maga a terület vagy annak egyes összefüggő részei megőrizték a település történelmileg kialakult szerkezetét. A műemléki jelentőségű területek a műemlékvédelem legfértettebb kincsei. Az ilyen területeken - pl. a budai Várnegyedben, Sopron, Eger Belvárosában stb., - nemcsak a műemlékek, a műemlék jellegű és a városképi jelentőségű építmények élveznek védelmet, hanem a kijelölt területen belül minden épület, melyeknek fenntartása vagy az értékes egyedi emlékekhez illeszkedő kialakítása szükségszerű és egységes koncepció megvalósítását igényli.

A műemlék megjelenését, hatását, zavartalan érvényesülését nemcsak az épület egyedi értékei, hanem annak építészeti és tájképi környezete is nagymértékben meghatározza, befolyásolja. Bár a műemlék jellegű és a városképi jelentőségű építményeknek is van építészeti és tájképi környezete, ilyen címen csak a "műemlék" minősítésű építmények környezete védhető.

Az új szabályozás azonban alapvetően eltér a régítől, mivel műemléki környezetté nyilvánítás nélkül is műemléki környezetnek kell tekinteni a műemlékké nyilvánított építménnyel közvetlenül szomszédos ingatlanokat, melyeket úgy kell fenntartani, illetőleg kialakítani, hogy a műemlék hatásos megjelenését és zavartalan érvényesülését biztosítsák.

Természetesen ezután is sor kerülhet a műemléki környezet határozatilag történő megállapítására. Erre akkor van szükség, amikor a műemlék hatásos érvényesüléséhez a közvetlenül szomszédos ingatlanoknál nagyobb területre van szükség.

Ilyen esetben a műemléki környezet és a műemléki jelentőségű terület védelme hasonlít egymáshoz. A kettő között azonban az a különbség, hogy míg a műemléki környezetnél mindig egy adott műemlék nagyobb környezete, addig a műemléki jelentőségű területnél mindig az egy területen előforduló több műemlék összefüggő területe nyer védelmet.

A műemléki védettség terjedelmét az új jogszabály az eddiginél pontosabban határozza meg. A műemléki védettség kiterjed az építményre, az építményhez tartozó földrészletre (park, udvar), a kerítésre, a támfalra és a melléképítményekre. Ezek az alkotóelemek tehát minden esetben a védetté nyilvánított építmény részei s nem tartoznak a műemléki környezetbe.

II. A műemlékvédelem társadalmi szervei

Ez ideig jogszabályaink nem rendelkeztek műemlékvédelem társadalmi szerveiről. Az új rendelet kötelezi a műemléki hatóságot, hogy feladatait a műemlékvédelem társadalmi szerveinek segítségével támaszkodva lássa el. A társadalmi szervek tevékenységének meghatározására a jogszabályban nem került sor, de nyilvánvaló, hogy elsősorban az emlékek helyszíni védelmében, valamint a műemlékek ismertetésében, népszerűsítésében nyújthatnak hatékony segítséget.

A műemléki bizottságokban önzetlenül tevékenykedő társadalmi aktíváknak a műemlékek megóvásában, azok helyszínen történő folyamatos ellenőrzésében kifejtett tevékenysége nélkülözhetetlen, s a szocialista műemlékvédelem olyan sajátossága, mely az eredményesebb hatósági műemlékmegóvó tevékenység pótolhatatlan kiegészítője. Az olyan spontánul keletkezett társadalmi mozgalom, mint a Természetbárát Szövetség által elindított országos akció, mely a településektől távol eső várak és romok társadalmi védelmét tűzte ki céljául, bizonyítja, hogy a műemlékvédelem a szocializmus viszonyai között társadalmi méretekben folyik.

III. A műemlékek hasznosítása

A védett építmények csak az engedélyezett rendeltetési célra hasznosíthatók, s a használat nem lehet méltatlan az épület művészeti jellegéhez, értékéhez. Ha a védett építmény valamely gazdasági célra alkalmas, azt a közcélú elhelyezési igények kielégítése során fel kell használni. Az építmény új rendeltetésének meghatározásánál előnyben kell részesíteni a kulturális és az idegenforgalmi hasznosítást, mivel azok a műemlék lehető legteljesebb megővását és a legszélesebb tömegekkel történő megismertetését teszik lehetővé.

Korunk a modern "népvándorlás", a turizmus kora. A műemlékek, a régészeti feltárások, és a műemléki együttesek tömegeket vonzanak. Ezek miatt a műemlékvédelem és az idegenforgalom szoros kapcsolata szükségszerű, mindkét szerv érdeke. A műemlékek az idegenforgalom fellendülésével fokozottabban tölthetik be hivatásukat, mivel nagy tömegek számára nyújthatnak maradandó élményt, kulturális gazdagodást, ugyanakkor a műemlékek miatti vonzerő növekedésével az idegenforgalom további fellendülése várható.

A műemlékeknek nemcsak kulturális jelentőségük van, hanem azon túlmenően gazdasági érdek is fűződik fenntartásukhoz. Az Egert évente felkereső négyszázezer, a Balaton-környék, a Duna-kanyar, a Budai várnegyed és Sopron táji és műemléki szépségelben gyönyörködő többszázezer külföldi és belföldi látogató kulturális igényeinek kielégítése egyben gazdasági kérdés is.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a hazánkat felkereső külföldiek – akár szakemberek, akár laikusok – műemlékeink megtekintése után nemcsak műemlékvédelmünkről alkotnak jó véleményt, hanem szocialista rendszerünkről is. A műemlékvédelem ezen a síkon már nemcsak tudományos és kulturális célú tevékenység, hanem gazdasági kihatású politikai kérdés is.

Az új műemlékvédelmi jogszabály tovább szélesítette a műemlékvédelem jogi alapjait, s egyben meghatározta a védelem korszerű módszereit és elveit, s ezzel megteremtette a szocialista műemlékvédelem továbbfejlesztésének előfeltételeit is.

A Társadalmi Erdei Szolgálat új ágai

Mozgalmunk erejét és tartalmi gazdagságát mutatja, hogy a közelmúltban újabb ágakat bocsátott ki magából. Az elsődleges és alapvető feladat, az erdők védelme mellett, ma már egyéb feladatokat is ellátnak a Szolgálat tagjai. Ezek az új feladatok nem idegenek mozgalmunktól. Sőt, szinte belőle fakadnak. Egy részük abból adódik, hogy az általunk védett erdőterületeken az erdők fa- és vadállományain és az ott lévő erdészeti-, vadászati- és turista berendezéseken kívül egyéb, védelemre szoruló értékek is vannak; másrésztük abban a kimeríthetetlen segítőkézségben gyökeredzik, amelyre mozgalmunk lelkes hívei mindenkor készek, akár a kulturális értékek védelméről, akár a sporttársak kellemesebb és biztonságosabb sportolásáról van szó.

MÜEMLÉKVÉDELEM

Szinte természetes feladatként nőtt ki mozgalmunkból a lakott területeken kívül fekvő műemlékek, elsősorban a várromok védelme. Váraink iránt a természetbarátok mindig nagy érdeklődést és vonalmat tanusítottak; vár-túráikon igyekeztek felkeresni e regényes helyeket, s a várak látogatására, megismerésére túramozgalmat is szerveztek. Nem egy alkalommal a várak feltárási, rendezési munkálataiban is résztvettek, vagy emléktáblákat helyeztek el az omladozó falakon különböző turista szervezetek. Mindebből már szinte önként fakadt az a gondolat, hogy igyekezzünk ezeket az elhanyagolt műemlékeket nemcsak megismerni, de megvédeni is.

A Fejér megyei természetbarátok a társadalmi erdei szolgálatot olyan jól megszervezték, hogy rövidesen lehetőségük nyílt a szolgálat kibővítésére, a helyi műemlékek védelmére is.

A Magyar Természetbarát Szövetség Kulturális Bizottságának felkérésére indították meg az új tevékenységet, melyet "Csókakői mozgalom" néven tart számon a közvélemény, ugyanis Csókakő várát vették védelmükbe. 1966. május 1-én vette kezdetét a társadalmi alapokra épített műemlékvédelem. Szépen megrendezett, magas színvonalú, látványos ünnepséggel indult; az ünnepi beszédet Kiss Károly Népköztársaságunk Elnöki Tanácsának akkori titkára mondta. Sok-sok munka, több elképzelés kidolgozása és a megvalósítás előtti többszöri átdolgozás előzte meg a nevezetes dátumot, midőn is megkezdték műemlékvédelmi munkájukat, s az ünnepség illusztris szónoka felavathatta harsonaszó mellett a nap megörökítésére emelt emléktáblát:

ITT, CSÓKAKŐ VÁRÁNÁL KEZDTÉK MEG
A SZERVEZETT MŰEMLÉKVÉDELMET
A TÁRSADALMI ERDEI SZOLGÁLAT KERETÉBEN
A FEJÉR - MEGYEI TERMÉSZETBARÁTOK

A szolgálat gyakorlatilag abból áll, hogy április elejétől október végéig minden vasárnap és ünnepnap 1-1 csoportjuk a helyszínen tartózkodik. Ott ügyel arra, hogy a romok állagában további rongálódás ne történjék. Arra is gondosan vigyáznak, hogy a romokon történő járkálás megszűnjék, megelőzve ezzel a baleseteket is. De nem csupán öröködnék a vár épsége felett, hanem a rendelkezésükre bocsátott leírás alapján ismertetik a vár hiteles történetét is, és szakszerű művészettörténeti leírásával is megismertetik a látogatókat. Ez a műemlékvédelem nem csupán őrzést jelent tehát, hanem a tájékoztatást, kulturális nevelést is.

Csókakő várának őrzésén kívül megszervezték a műemlék-figyelő szolgálatot is. 12 további műemlék felügyeletét látják el. Évente 2-3 alkalommal keresik fel ezeket az épületeket, s ellenőrzik, hogy nem történt-e rongálás. Jelentésüket mindenkor megküldik a Fejér-megyei Múzeumok Igazgatóságának. Tapasztalatuk szerint nemcsak a lakott területeken kívül fekvő, de még a helységekben lévő műemlékek állagvédelmével is sok baj van. A lakosság igen sok követ hord el ezekből építkezésekhez. A helyi tanácsok nem tudnak ellene hathatós védelmet nyújtani. A műemlékek figyelmeztető és jelentőségüket ismertető táblákkal való ellátása és a falusi lakosság felvilágosítása is fontos feladatként jelentkezik. E nehézségek ellenére is az a tény, hogy a műemlékeket számontartják s állagukat időnként ellenőrzik, már önmagában is bizonyos védelemre ösztönzi a helyi hatóságokat.

A Fejér-megyei műemlékvédelmet Varró Gusztáv, a TESz megyei intéző bizottság vezetője irányítja. "... szívesen és igen lelkesen végezzük műemlékvédelmi munkánkat - írja. Újabb objektumok védelését is vállaljuk. Lelkesít bennünket az a tény, hogy pl. látjuk mi lett a velencei temetőben Vámbéry Ármin egykori kísérlőjének, Mola Szadiknak régebben alig látható sírjából: ma virág díszlik azon és elhordtuk róla a rádóbált törött síköveket. Fehérvárcsurgón is örömmel nézzük a pörösi római villa romjait, miután megtisztítottuk a gatzól. És sorolhatnánk azokat az apró örömöket, amit a műemlékvédelem jelent számunkra. Tudjuk, hogy mindezzel elősegítjük a természetjárás kulturális célkitűzéseit és nemzeti kulturánk értékeinek megőrzését."

A Magyar Természetbarát Szövetség - az Országos Műemléki Felügyelőséggel egyetértésben - a Csókakői kezdeményezést országos mozgalommá szeretné fejleszteni. Ennek megszervezése folyamatban van. Lényegében arról van szó, hogy a természetbarát mozgalom, illetőleg ezen belül a Társadalmi Erdei Szolgálat gondoskodik a helyreállított ilyen jellegű műemlékek őrzéséről, felügyeletéről.

RÉGÉSZETI TERÜLETEK VÉDELME

Egy másik speciális ágazatunk a régészeti területek védelme. Ilyen jellegű munka jelenleg a pomázi Holdvilág-árokban folyik. Ismeretes, hogy évekkel ezelőtt a Helyiipari Természetbarát Egyesület tagjai heteken át táboroztak itt és résztvettek a Holdvilág-árokban folyó tudományos feltáró munkában. Amilyen hasznos az ilyen segítségnyújtás, mely szakszerű irányítás mellett folyik, olyannyira károsak az amatőr régészdekések, midőn hozzá nem értők belekontárkodnak a tudományos módszerességgel végzett munkába s gyakran hónapok eredményeit teszik tönkre. Felismerve a rendszeres védelem szükségességét, a IX. ker. Természetbarát Szövetség tagjai vállalták az őrzést és gondozásukba vették ezt az értékes területet. Ezzel mintegy folytatták és kiegészítették a korábban végzett turistamunkát. A Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Kutató csoportja összeállította részükre a szakszerű védelem tudnivalóit, a Magyar Nemzeti Múzeum pedig táblákat helyezett el a területen, melyek közlik, hogy a régészeti őrség rendelkezéseit mindenki betartani tartozik.

Igy védik a turista utódok a hely első feltárójának, az egykori pest-erzsébeti természetbarátnak, Sashegyi Sándornak az örökét.

A védelem egyben felvilágosító, nevelő munkát is jelent. Szép lenne, ha ilyen régészeti őrségek más területek védelmére is alakulnának. A mozgalom kiterjedésének nincs elvi akadály.

MUZEUMI SZOLGÁLAT

Ez is egy új ága tevékenységünknek, mely ezideig egy helyütt került kísérletképpen bevezetésre, s a kísérlet igen jól bevált.

A múzeumok iránti érdeklődés ma már általános jellemzője a természetbarát mozgalom híveinek. Nemcsak, hogy nem mulasztják el sporttársaink túráik során a helyi múzeumok anyagát megtekinteni, de nem ritkán egyenesen egy-egy múzeum felkeresése a cél. Beszédes bizonyítékaik ennek szakosztályaink gazdag túraprogramjai. Természetes következménye és eredménye ez a törekvés annak a mindjobban kiteljesedő egészséges szemléletnek, mely mindinkább igyekszik a túrákat kulturális tartalommal megtölteni.

Turistáink baráti kapcsolata a múzeumokkal annyira elmélyült, hogy már nem csupán látogatást kívánnak tenni e fontos kultúrintézményeinkben, de szívesen részvállalnak munkájukból is.

A TURISTA is, a Természetbarát Híradó is hirt adott arról, hogy a dr. Mező Ferenc Központi Sportkör természetbarátai 1967. októberében, a hatodik országos múzeumi hónapban vállalták az újonnan feltárt Hercules-villa maradványait őrző óbudai Meggyfa utcai múzeumban a szolgálat ellátását.

Az óbudai kismúzeumok megnyitása elég sok gondot okozott a múzeumi hatóságoknak. A "Budapest" c. képes folyóirat 1967. augusztusi számában az alábbiakat írja erről: "... a Korvin-utcai kiállítás zárt ajtaját hiába kopogtatja a turista, a Flórián téri fürdő több mint egy

éve kész, mégsem látogatható, a Meggyfa utcai védőépületek ezé-
ben elkészülnek, de hogy ki fogja őrizni még senki sem tudja...."
(dr. Hajnóczy Gyula: Aquincumi panaszok.)

Az MTSz Kulturális Bizottságának tudomására jutottak ezek a nehé-
ségek és - fővárosi múzeumról lévén szó - a Budapesti Természet-
barát Szövetség segítségével a TESz keretében megszervezte az
első természetbarát múzeumi szolgálatot.

A Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója szívesen vette felajánlá-
sunkat, s a Meggyfa utcai múzeumot jelölte ki a kísérleti munka
színhelyéül.

A szolgálatot vállaló turistatársak nagy buzgalommal tettek eleget ön-
kéntes kötelezettségüknek. Méltán érdemelték ki a múzeum vezetőjé-
nek, dr. Wellner Istvánnak őszinte köszönetét, aki a TURISTÁ-nak
tett nyilatkozatában elmondotta, hogy a természetbarátok segítsége
nélkül nem nyithatták volna meg a Hercules-villát.

A múzeumi szolgálat, amint említettük ezideig egyetlen jól sikerült ki-
sérletet eredményezett. Ugy véljük, hogy folytatásának, kiterjesztésé-
nek tág lehetőségei vannak. A gyorsan szaporodó kis múzeumok nö-
velik a munkaerő gondot, s ma már más helyütt pl. a várban is ne-
hézségek mutatkoznak: a Magdolna toronyban és a zsinagógában zárt
ajtók fogadják a gyűjteményeket megtekinteni kívánó látogatókat. Van-
nak olyan kis múzeumok, amelyek éppen vasárnap tartanak zárva.
A vasárnapi nyitvatartást valamennyi múzeumnál biztosítani kellene, s
a természetbarátok TESz-szolgálatára szívesen segít ebben.

Nem érdektelen a tárgykörben még elmondani, hogy a Somogy me-
gyei természetjárók a múlt évben megalakították a "Múzeumbarát Tu-
risták Körét." Erről az alábbiakat olvashatjuk a megyei szövetség
hivatalos híradójában:

"A cím önmagáért beszél. A kör a műemlékek, a régészet,
a néprajz és a művészetek iránt érdeklődő természetjáró-
kat akarja összefogni és irányítani.

A Somogy megyei Természetbarát Szövetség régi kívánsá-
gokat elégíti ki, amikor létrehozza a természetjárásnak ná-
lunk még új formáját, szakágát, hiszen sok sporttársunk
éppen azért lett természetjáró, mert úgy érezte, hogy kö-
rünkben kielégítheti ilyen irányú kulturális igényeit is.
Kiváló lehetőséget nyújt a kör: gyűjtők, kutatók, művészek
számára, új baráti kapcsolatok kiépítésére, gyűjtő és cse-
retársak szerzésére is.

Összekötő lehet a kör a szövetség és a különböző tudomá-
nyos intézmények, pl: a Múzeum igazgatóságok, a TIT stb.
között is és a kölcsönös előnyök kihasználásával segíthe-
tik egymás munkáját.

Ujabb szakággal gyarapszik tehát szövetségünk és úgy érez-
zük, hogy egy fokkal ismét előbbre léptünk.

Gazdagabb, színesebb és tartalmasabb lesz a természetjá-

rók élete, ami adottságaink miatt nálunk Somogyban különösen fontos és nagyjelentőségű.

Ezért szövetségünk minden lehető segítséget megad a kör számára."

A Somogy megyei természetbarátok új kezdeményezése is bizonyítéka annak a nagyfoku érdeklődésnek, melyet a turista társadalom a múzeumok iránt tanúsít.

FENYŐFA VÉDELEM

Ezt az új tevékenységet a Fejér-megyei természetbarátok vezették be, 1967-ben, és azóta több megyében is követőkre találtak. A karácsony előtti hetekben hét esetben adtak ilyen szolgálatot, a Vértesi Állami Erdőgazdaság felkérésére. A fenyővédelmi munkában a csákvári és szári iskolák tanulói is bekapcsolódtak, akiket az ott tanító TESz-tagok irányítottak. A tanuló ifjúság a fent említett 7 szolgálaton felül további őrzéseket vállalt.

Hogy a védelem mennyire szükséges, arra vonatkozóan álljon itt egy fővároskörnyéki példa:

1968. december 8-án a Lajos-forrás és a Kőhegy közötti útvonalon túrázott Hámosi Ferenc az Erdei Szolgálat tagja, három társával. Ennek során észrevették, hogy a műúttól mintegy 30 méterre egy magános Wartburg kocsí áll. Gyanúsna látták az esetet, és keresni kezdték az erdőben utasait. Hamarosan észre is vettek két tétován viselkedő nőt, a közelükben pedig egy frissen kivágott fenyőfát. Innen nem messze két férfit is találtak a földön hasalva, akik mellett két kivágott fenyőfa volt. Igazoltatták őket s jelentésük alapján az Erdőgazdaság feljelentést eszközölt a tettesek ellen. (TURISTA, 1969. február)

.....

Ezek azok az új ágai a Társadalmi Erdei Szolgálatnak, ahol az alapokat már lerakták, s amelyek további kiterjesztésre várnak.

Az új tevékenységi körök gazdagabbá, színesebbé teszik mozgalmunkat. Ugyanakkor idővel azt a lehetőséget is nyújtják, - amint erre a bevezetőben már rámutattunk - hogy mindenki a vonzalmának leginkább megfelelő munkakörben tevékenykedjék. Ha valakit a műemlékek érdekelnek elsősorban, hasznos munkát végezhet ott is. Ha a régészetről érdeklődik, bekapcsolódhat ilyen feladatba. És még egyéb lehetőségek is nyílnak, mert további szolgálati ágakat is tervezünk.

A Társadalmi Erdei Szolgálat további célkitűzései

TÉLI VADETETÉS

Az Erdei Szolgálat már jellegénél fogva is szoros kapcsolatban áll a vadászattal: az erdők védelme közvetve a vadállomány nyugalmanak a biztosítását is jelenti; az erdészeti - és turisztikai berendezések mellett az erdészeti létesítményeket is védik szolgálatosaink; s maga a hasznos vadállomány is védelmünk alatt áll.

További feladatként jelentkezik a téli vadetetés. Ez természetesen alkalmoszerű: nemcsak azért, mert a téli időszakra korlátozódik, de azért is, mert azon belül is csak egyes rendkívüli esetekben van rá szükség.

Ezzel az érdekes feladattal kapcsolatban idézzük a Magyar Vadász múlt évi márciusi számunkban megjelent "Vadászok és turisták" c. cikkünk vonatkozó részét:

"További terv, hogy a természetjárók bekapcsolódjanak a téli vadetetésbe. Erről már folytattunk hivatalos megbeszélést is. A Pest megyei TESz tett is a közelmúltban ilyen felajánlást a Börzsönyi Erdőgazdaságnak. A turisták is tudják természetesen, hogy minden vadásztársaság egyben vadgazda is, aki a tél beállta előtt gondoskodik a vadállomány téli élelmezéséről; kiszállítják, a helyszínen felhalmozzák a vadeledelt, rendbehozzák az etetőket, stb. De azt is tudjuk - túráinkon nem egyszer tapasztaltuk - hogy milyen zavart okoz egy-egy hirtelen jött nagy havazás még jól felszerelt állami gazdaságokban is. Láttuk az üres vadetetőket, s az éhségtől üze a falu szélére bemerészkedő vadakat. S láttunk kóborló kutyák által halálra hajszolt, kiéhezett, elhullott vadat is. A szolgálatot ilyen rendkívüli alkalmakra képzeljük, amikor a rendelkezésre álló, egyébként megfelelő kapacitás nem bizonyul sem elegendőnek, sem elég gyorsnak. Amikor hirtelen sok ember segítségére van egyszerre szükség, és sok felé, mert a nagy hó egész országrészeket boríthat el. A vadásztársadalmon mulik, hogy milyen mértékben veszi igénybe ezt az önkéntes felajánlást. Mert a turista áldozatkészség határtalan....

És még valamit Nem lenne helyes ennek a szolgálatnak a szerepét leszorítani kizárólag a vadetetésre. Jelentősége messze túlnő azon. Ennek a megvilágítására szeretnénk idézni Mathisz Gyula volt Börzsönyi erdőmester szavait: "Mi vadászok szeretjük a turistákat. Nekünk nem ártanak. Ez a régi felfogás már megdőlt. Az állatok megszokják az embereket és így a vadásznak tulajdonképpen még könnyebb dolga van, mint eddig. A turisták ma már sokkal fegyelmeltebbek mint a múltban voltak és a vadászérdekekre is tekintettel tudnak lenni, csak fel kell őket világosítani."

Igen, fel kell világosítani a természetjárókat. A jó akarat a jó szándék megvan, de hiányzik többnyire a hozzáértés, a szakértelem. Ebben a téli kisegítő munkában való részvétel a vadak zárkózott életének titkaiba és a vadászet mesterségébe avatná be az erdők-mezők fegyvertelen rajongóit. Ezt megismerve, megtudva, hogy mit helyes és mit nem helyes tenni, hogyan kell egy vadászterületen a turistának viselkednie, úgy gondoljuk: ez a vadásztársadalom szempontjából sem lenne haszontalan.

A természetjárók érdeklődését mutatja, hogy a TURISTA c. lap már egész sorozatot közölt különböző vadjainkról; továbbá, hogy a Vörös Meteor Természetbarát Szakosztály vadászati-vadgazdálkodási szaktúrát is felvett programjába, vadászszakember vezetésével.

Igy békésen együttműködve, kölcsönösen megismerve egymás szempontjait és tisztelve egymás érdekeit, ez lenne a helyes út a jövőben.

Csak ez lehet a helyes út egy szocialista társadalomban."

Eddig a cikk ... Amit benne javasoltunk, ismét egy olyan feladat, mely méltó a turistamozgalomhoz s amelynek során a résztvevő turisták sok hasznos vadászati ismeret birtokába juthatnak; és továbbfűzhetik a kapcsolatot a turista- és a vadásztársadalom között.

A feladat, amint már említettük, alkalmoszerű. Ha tehát sor kerül rá, célszerű, hogy a meghívások megyénként egy-egy helyre érkezzenek s innen értesítsék a megfelelő csoportokat.

MADÁRVÉDELEM

Többrétü és nagyjelentőségű feladatkör, melynek irányítását az Országos Természetvédelmi Hivatal kebelébe tartozó Madártani Intézet végzi. A szép és a hasznos fogalma találkozik és egyesül a madárvédelmi törekvésekben. A természetbarátot nyilvánvalóan elsősorban az esztétikai szempontok vezetik. A táj, különösen az erdő életéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a madárvilág; kecses röpködésük és énekük egyaránt gyönyörködteti a szabadban járókat. Díszei és meglevenítői a természetnek: a nagyobb vadak napközben ritkán mutatkoznak, de madarakban mindig gyönyörködhetünk. Ugy gondoljuk, minden turista készséggel hajlamos arra, hogy a madarakat védelmébe fogadja, már pusztán az említett tulajdonságok alapján is.

De a madarak jórésze nemcsak szép, kecses, ügyes és dallamos, de rendkívül hasznos is. Jól tudják ezt azok a turistatársaink, akik városszélén, vagy vidéken kertes házakban laknak. Gyümölcsfáik fő oltalmazói, a kártevő rovarok kíméletlen pusztítói a rovarevő énekesmadarak. Más énekesmadarak meg a gyommagvakat pusztítják, terjedésüket akadályozzák. Általános szokás ezért a kertekben, parkokban e hasznos munkatársakról kellőképpen gondoskodni: fészekedükkel elősegíteni megtelepedésüket, s a téli zord időkben etetésüket is

biztosítani. A madarak hasznossága beleértve mostmár a nem énekes fajokat is, olyan nagy jelentőségű, hogy minduntalan felmerül a mezőgazdaságban a vegyszeres védekezéssel szemben a természetes biológiai védekezés fejlesztése. A különböző mérgező, és emberre is veszélyes vegyszerekkel sok baj van; a legveszélyesebbeket ki is vonták már a forgalomból. A fácán, a fogoly is elvégzik ezt megfelelő állomány mellett, s még le is vadászhatók.

A madárvilág sok veszélynek, üldözésnek, pusztításnak van kitéve. Még a főváros területén is. Az év elején felháborodást keltett a lakosság körében a galambok befogása, melyet a Fővárosi Tanács mezőgazdasági és élelmezésiügyi főosztálya gyors intézkedéssel leállított.

Fokozottan sok veszély fenyegeti a madárvilágot kint a szabadban. Fészkek feldúlása, tojások elrablása, a madarak pusztítása léghajzóval, csúzlival, befogásuk hálóval és más eszközökkel. Nagy szükség van még a jóérzésű segítőkészségre!

Magyarország a múltban élen járt a madárvédelemben; az elsők között léptette életbe a madárvédelmi rendelkezéseket. Ornitológiai munkásaink ma is világszerte elismert. A Madártani Intézetet segítőnk kell munkájában. Ez általában meg is történik az Erdei Szolgálat során: működési szabályzatunk kiterjed ugyanis az énekes madarak védelmére is. Kíváncsok azonban, hogy idővel, megfelelő helyeken és időpontokban, speciális madárvédelmi őrségek is alakuljanak és működjenek.

TERMÉSZETI EMLÉKEK VÉDELME

A természetvédelem különösen közel áll a turista lelkiületéhez. Munkánk csaknem egy évszázada végzi már feltáró és alkotó munkáját a magyar hegyekben; újabban a dombvidékeken és a sík területeken is. A természet szépségeiért rajongó, a haza szépségeit feltáró turista érthető idegenkedéssel fogad minden pusztítást, mely a természeti tájat éri. Harcol megvédéséért és a maga részéről is megtesz mindent a pusztítás elhárítása érdekében.

A Társadalmi Erdei Szolgálat feladata gyakorlása közben lényegében általános természetvédelmet folytat. Ha a kijelölt területen védett természeti emlék is van, úgy annak az őrzésére különös gondot kell fordítani. Ez tökéletesen csak úgy oldható meg, ha legalább a nevezetesebb természeti emlékek védelmére ugyanúgy külön őrségek sorakoznak majd fel, mint a műemlékeknél. Ezek a természetvédelmi őrségek ugyanúgy egyhelyütt, jelen esetben a védett tárgyak szomszédságában tartózkodnak, mint a vár-őrségek; és ugyanúgy folytatnak egyszerre védő és nevelő munkát, mint amazok. Mert feladatuk a látogatókat tájékoztatni is, és tudatosítani, hogy a védett tárgynak mi az értéke, jelentősége, miért áll hatósági védelem alatt.

A nagyterületű egységek védelméről az Országos Természetvédelmi Hivatal és más fenntartó szervek megfelelően gondoskodnak. Körül vannak kerítve, főképpen az arborétumok és botanikus kertek; másutt meg természetvédelmi örök felügyelnek.

A több száz kis egység sorsa azonban rá van bízva a látogató lelkiismeretére. És miután ezek a természeti tárgyak sokszor megjelölve sincsenek és nem is mindig látványosak, sőt olykor egészen jelentéktelenek, csak tudományos értékük nagy – ezeknél bizony ma még a felügyeletre és egyben a felvilágosító, nevelő munkára nagy szükség van. "... a felvilágosító, természettudományos ismereteket terjesztő munka fontosabb segítője a természetvédelemnek, mint a rendeletek és a tilalmi táblák", – írja Dr. Tildy Zoltán, az Országos Természetvédelmi Hivatal elnöke. Soha ne feledjük el, hogy a természetben folytatott pusztításoknak csak egy töredéke szándékos és rosszindulatú; az esetek többségében csupán arról van szó, hogy kellő tájékoztatás hiányában nem tudták, hogy tettükkel kárt okoznak.

A természeti emlékek sorában külön helyet foglalnak el a barlangok. Minden barlang védelem alatt áll, automatikusan, külön védettségi határozat nélkül is. A barlangkutató turisták tájékoztatják fel az új barlangokat és folytatják a már ismert barlangok tovább kutatását. Gondoskodnak az általuk feltárt barlangokban a látogatók kalauzolásáról, és ennek során a barlang kevesek által ismert szépségeinek szélesebb körben történő megismertetéséről. Több esetben megfelelő lezárással a barlangok védelméről és egyben a balesetek megakadályozásáról is. A barlangokat jogszabályaink igen hatékonyan védik. A múlt év decemberében került sor a sátockőpusztai és a strázsahegyi barlangokban okozott károk ügyében a Legfelsőbb Bíróság ítélethozatalára. Rendkívül nagy jelentőségű, hogy a Megyei Bíróság ítéletét megváltoztatva az elkövetett bűncselekményeket szabálysértés helyett bűntettnek minősítette s a tettesek büntetését ennek megfelelően nagymértékben felemelte. Elvi jelentőségű, hogy az elpusztított barlangi képződményeket tudományos szempontból felbecsülhetetlen értékűnek, pusztulásukat pótolhatatlan veszteségnek minősítette. Ez a barbár pusztítás, melynek során a barlangok páratlan szépségű kristályképződményeinek nagy részét tönkre tették, vasajtókkal lezárt barlangokban történt! Az ilyen szándékos pusztítók nem érdemelnek kiméleket és bíróságunk kellő eréllyel le is sújtott rájuk. De a barlangok elpusztított természeti diszeit többé visszaállítani nem tudjuk. Ezért változtatlanul nagy jelentőségű a felvilágosító, nevelőmunkán alapuló megelőző védelem.

PARKVÉDELEM

A napi sajtóban sok panasz jelent meg az utóbbi időben a parkok rongálása miatt. A Magyar Nemzet 1968. augusztus 30-i számában közzétett olvasó-levél javaslatot tesz a kérdés megoldására:

"A megoldás módja csak az lehet, hogy segíteni kell a parkok őrzésében. Társadalmi védelem alá kell helyezni városi zöldterületeinket. Az illetékes szervek ezt igénylik is. A panaszos levelekre adott válaszukban minden alkalommal kérték a társadalom segítségét.

A megbotránkozás önmagában nem elég. Még az sem, hogy valaki tolat ragad, s megírja a pusztítást, amit tapasztalt.

Ezzel még sajnos nem lehet a további pusztításnak gátat vetni.... Tenni kell. Segíteni kell. Részt kell vállalni a parkok védelmében.... csakis ez a módja a garázda elemek megfékezésének" - olvashattuk nemrég a Magyar Nemzetben. És már nem hatósági válaszbán, hanem olvasólevélben.

A parkok társadalmi védelme nem lehetetlen. A védelemnek azonban szervezettnek kell lennie. Ne egy-két ember szálljon szembe egy-két esetben a rongálókkal, hanem a jóérzésű emberek összessége, és minden lehető alkalommal. A lakosság részéről áldozatvállalás, a kerületi Tanácsok részéről hivatalos támogatás szükséges. Táblák hirdessék ezekben a parkokban, hogy társadalmi védelem alatt állanak. A parkok önkéntes őrzőit részesítsék hatósági jogvédelemben és lássák el karszalaggal vagy jelvénnel. A munkába feltétlenül be kell vonni az ifjúságot is. Nagyon meggyőző lenne, ha a jóérzésű fiatalság maga lépne fel a többnyire ugyancsak fiatal rongálókkal szemben.

Követni kell a természetbarátok példáját, akik országszerte vállalták az erdők társadalmi védelmét. A Társadalmi Erdel Szolgálat levelét bizonyára sokan olvasták a lap augusztus 19-i számában. (A levelet zsebkönyvünkben is közöljük.) És valószínűleg felmerült többekben a gondolat, hogy valami hasonló szervezetet kellene létrehozni. Amit meg kellett és meg lehetett tenni erdeink (köztük a fővárosi parkerdők) védelmében, azt meg kell és meg lehet tenni parkjaink érdekében is. Álljanak össze itt is a jóérzésű áldozatkész emberek. Szervezzék meg egy-egy lakótelepi vagy valamelyik park védelmét. Biztosan meg fogják kapni munkájukhoz a hatósági segítséget és védelmet. A Magyar Természetbarát Szövetség már említett erdei szolgálata is szívesen ad tanácsot, utbaigazítást. Vegyék fel a karszalagot s tapasztalni fogják, hogy már puszt a jelenlétükkel is elriasztják a károkozókat. Jó szóval, vagy szigorral, mikor mi szükséges, végezzenek egyben nevelőmunkát is.

A parkok szeretete alakuljon át tevételes segítséggé. Mennél többen vesznek benne részt, annál kisebb lesz az áldozat, annál nagyobb a védelem és annál szebbek maradnak a parkok. El kell valahol kezdeni, s a jó példa biztosan követőkre talál majd."

A Fővárosi Tanács illetékes főosztályának (Ut, Közmű és Mélyépitési Főosztály) válasza november 13-án jelent meg a lapban. Ebből idézzük az alábbiakat:

"A parkok és játszótérek őrzését a Fővárosi Kertészeti Vállalat által alkalmazott parkőrök és a társadalmi parkőrök látják el. A társadalmi parkőrzés a Kertészeti Vállalat szervezése és irányítása alatt történik.

A társadalmi parköröket a Vállalat karszalaggal és igazolvánnyal látja el. Egyes parkok védelmét az iskolák tanulói is vállalják, és a rongálások megakadályozásában jelentős szerepük van."

A társadalmi szolgálat bevonult ezek szerint a parkok területére is. Reméljük, meg lesz a kellő eredménye.

Tompa Mihály:

Terepélyes, nagy fa
(részlet)

Forró légben, szél utában,
Társak nélkül áll magában....
.... Rengetegben a magas fák
Egymást védik, támogatják;
A közös lomb ernyejéből
Hőség ellen sátor épül;
És hatalmat kölcsönözve,
Hogy sok ezren álltak össze:
Várnak a szélvészre bátran....
Társak nélkül van magában:
Terepélyes, nagy fa.

TURISTÁKNAK AJÁNLIJUK!

Kis- és nagyméretű IMPORT HÁTIZSÁKOK

"NEMERE" kétszemélyes, könnyű turasátor, tájfun, vagy orkán anyagból, rudazattal, aljazata PVC-vel. Súly 3,5 kg.

"VIZSLA" turista főzőkészlet, folyékony, vagy szilárd spiritusszal üzemeltethető. A készlet 4 edényből és teafőzőből áll.

Összecsukható X lábas turistaszék, acél, vagy alumínium csőből vászon üléssel.

Kellemes kirándulást és jó turát kívánunk!

trial

A cikket forgalomba hozza
a TRIÁL

Kaphatók a Sportboltokban.

UJDONSÁG

KONGO

**kávé
nagyon jó,
kávézóknak
ez való!**

TÁPLÁLÓ VÁLTOZATOSAN ELKÉSZITHETŐ
A KONYHAKÉSZ TISZTITOTT BAROMFI

KAPHATÓ A

BOLTOKBAN

